

Atsakymai į JT Vaiko teisių komiteto papildomus klausimus

Part I

- 1. Please provide information on training provided to professionals working with and for children to ensure that all children are listened to in all instances, including, but not limited, in child custody cases. Please also inform the Committee how the Law on Minimum and Medium Supervision of the Child – which requires that the views of the child are taken into account in child supervision cases – is implemented in practice. Please also provide the Committee with information on other instances where the child's views are respected.**

Mokymai

Valstybinės institucijos pagal kompetenciją organizuoja kvalifikacijos tobulinimo mokymus darbuotojams/specialistams, dirbantiems su vaikais, siekiant sudaryti sąlygas vaikui būti išklausytam visose institucijose ir organizacijose, apimant ir vaiko globos (rūpybos) atvejus.

Švietimo ir mokslo ministerija organizuoja mokymus savivaldybių pedagoginių psichologinių tarnybų, mokyklų psichologams ir socialiniams pedagogams seksualinių nusikaltimų prieš vaikus, prevencijos ir intervencijos temomis. Siekiama, kad mokymų dalyviai įgytų naujų žinių ir įgūdžių, patobulintų profesinę kompetenciją atpažįstant ir sprendžiant seksualinio vaikų išnaudojimo atvejus (įtraukiant ir prekybą žmonėmis, pavojus internete ir pan.). Vaikų socializacijos centruose dirbančių mokytojų ir švietimo pagalbos specialistų kvalifikacijai tobulinti nuo 2011 m. įgyvendinamas ES projektas „Vaikų ir jaunimo socializacijos centruose dirbančių mokytojų ir pagalbos specialistų kompetencijų ugdymas“, skirtas ugdymo kokybei didinti, švietimo pagalbos vaikams veiksmingumui, sėkmingesnei vaikų elgesio korekcijai ir socializacijai. Projekto metu vaikų socializacijos centrų darbuotojai įgaus kompetencijų dirbti su elgesio problemų turinčiais vaikais, bus tobulinama šių įstaigų organizacinė struktūra.

Lietuvos policijos mokykla 2010–2012 m. organizavo mokymus viešosios policijos pareigūnams, dirbantiems vaikų teisės pažeidimų prevencijos srityje (nepilnamečių reikalų policijos pareigūnams, apylinkės inspektoriams, kitiems viešosios policijos prevencijos padalinių pareigūnams). Buvo surengti mokymai šiomis temomis: „Vaiko teisių apsauga Lietuvos ir tarptautinėje teisėje“, „Policijos bendradarbiavimas su institucijomis, dirbančiomis vaiko gerovės srityje (vaiko teisių apsaugos institucijų sistema bei bendradarbiavimas)“, „Policijos pareigūnų veiksmai užtikrinant vaiko teisių apsaugą“, „Vaikų (paauglių) nusikalstamo elgesio priežastys“, „Prevencinių projektų kūrimas“, „Vaiko teisių pažeidimų prevencijos formos ir metodai“, „Bendravimas su skirtingo amžiaus, bendravimo ir kitokių problemų turinčiais vaikais“. Mokymuose 2010 m. dalyvavo 46, 2011 m. – 28, 2012 m. – 33 pareigūnai.

Viešosios ir kriminalinės policijos pareigūnams, dirbantiems su vaikais organizuotas seminaras smurto prieš vaikus prevencijos ir pagalbos vaikams teikimo klausimais. Seminare pagrindinis dėmesys skirtas smurto ir prievartos prieš vaikus prevencijos, darbo su smurtą ir prievartą patyrusiais vaikais bei pagalbos jiems teikimo klausimams. 2010 m. seminaruose dalyvavo 228, 2011 m. – 59, 2012 m. – 67 pareigūnai.

Policijos pareigūnai taip pat dalyvavo seminaruose skirtuose „Nepilnamečių justicijai“. Seminaro temos: „Nepilnamečio teisinė padėtis baudžiamajame procese ir administracinėje teisenoje“, „Atskirų kategorijų nepilnamečių bylų tyrimas“, „Nepilnamečių padarytų

nusikalstamų veikų ikiteisminis tyrimas“, „Socialinė nepilnamečių nusikalstamumo elgesio kontrolė ir prevencija. Nepilnamečių resocializacija“, „Bendravimo su vaikais ir paaugliais psichologiniai ypatumai“, „Nepilnamečių justicijos Lietuvoje empirinė analizė. Vaiko apklausos kambariai“. 2010 m. seminaruose dalyvavo 40, 2011 m. – 36, 2012 m. – 28 pareigūnai.

2010–2012 m. 33 policijos pareigūnai dalyvavo Nacionalinės teismų administracijos mokymo centro organizuotuose tarpžinybiniuose mokymuose nepilnamečių justicijos klausimais.

Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, būdama atsakinga už įvaikinimo organizavimą šalyje ir savivaldybių vaiko teisių apsaugos skyrių metodinį vadovavimą, sprendžiant įvairius su vaiko teisių apsauga susijusius klausimus, įvertino, kaip svarbu yra tinkamai paruošti vaiką su juo vykstantiems procesams ir įgalinti vaiko gerovės specialistus tinkamai jį išklausti. Ši Tarnyba, įgyvendindama Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. spalio 31 d. nutarimu Nr. 1193 patvirtintos Vaiko globos (rūpybos) sistemos reorganizavimo strategijos ir jos įgyvendinimo priemonių 2007–2012 metų planą, 2011 metais kartu su Vaikų laikinosios globos namais „Atsigręžk į vaikus“ parengė mokymų programą „Vaikų globos institucijų darbuotojams dėl vaikų paruošimo globai ir įvaikinimui“, pagal kurią 2011 m. buvo parengtos 5 specialistų komandos. 2012 m. šios komandos apmokė 5 vaikų globos institucijų darbuotojus, 2013 m. – planuojama apmokyti 15 vaikų globos institucijų darbuotojus. Mokymų metu siekiama suteikti žinių ir įgūdžių, reikalingų tiesioginiame darbe su vaikais, ruošiant pastaruosius globai šeimoje ar įvaikinimui. 2013 m. Tarnyba planuoja mokymus vaiko teisių apsaugos specialistams dėl vaiko poreikių vertinimo ir vaiko nuomonės išklausymo.

Vaiko minimali ir vidutinė priežiūra

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymo (toliau – Įstatymas) 4 straipsnio 2 punktu, vienas iš vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros principų yra vaiko dalyvavimas, priimant su juo susijusius sprendimus. Vaikui turi būti suteikiama galimybė būti išklaustam bet kokio su juo susijusio teismo ar administracinio nagrinėjimo metu tiesiogiai arba per vaiko atstovą įstatymų nustatyta tvarka. Į vaiko nuomonę, jeigu ji neprieštarauja jo interesams, privalu atsižvelgti. Kitas principas – individualizavimo – numato, kad priimant su vaiku susijusius sprendimus, turi būti atsižvelgiama į vaiko amžių ir brandą, jo psichikos ir fizinės savybes, poreikius, socialinės aplinkos ir kitas svarbias ypatybes. Įstatymo 10 straipsnio 4 dalyje reglamentuota, kad savivaldybės administracijos vaiko gerovės komisija prašymus dėl vaiko minimalios ar vidutinės priežiūros priemonių skyrimo, pakeitimo, pratęsimo arba panaikinimo nagrinėja uždareme posėdyje, kuriame, be nurodytų asmenų, turi dalyvauti ir vaikas. Penktoje šio straipsnio dalyje nustatyta, kad savivaldybės administracijos vaiko gerovės komisijos posėdyje turi būti išklausiama vaiko nuomonė. Siekiant apsaugoti vaiką nuo galimo neigiamo poveikio, vaikas gali nedalyvauti savivaldybės administracijos vaiko gerovės komisijos posėdyje, tačiau tokiu atveju vaiko nuomonė turi būti iš anksto išklausiama vaiko teisių apsaugos skyriaus, o vaiko gerovės komisijos posėdyje ji įvertinama. Vaiko teisių apsaugos skyrius taip pat išklauso vaiko nuomonę, kai vaikas vengia dalyvauti savivaldybės administracijos vaiko gerovės komisijos rengiamame posėdyje, ir informuoja apie ją posėdžio dalyvius. Minėto straipsnio 11 dalis reglamentuoja, kad savivaldybės administracijos direktoriaus prašyme teismui dėl leidimo skirti vaikui Įstatymo 6 straipsnio 1 dalies 6, 7 ir 8 punktuose nustatytas vaiko minimalios priežiūros priemones turi būti pateikiama informacija apie vaiko nuomonę dėl šių minimalios priežiūros priemonių skyrimo, vaiko teisių apsaugos skyriaus išvada.

Remiantis savivaldybių pateikta informacija, dalis savivaldybių administracijų vaiko gerovės komisijų turi patvirtintas pavyzdines vaiko nuomonės pateikimo formas. Vaiko nuomonė visuomet yra išklausiama vienu iš šių būdų: savivaldybės administracijos vaiko gerovės komisijos posėdžio metu ir užfiksuota protokole arba išklausiama vaiko teisių apsaugos skyriaus ir pateikta raštiškai savivaldybės administracijos vaiko gerovės komisijos pirmininkui, jei vaikas posėdyje nedalyvauja. Turimais duomenimis, teismų praktikoje be raštiško vaiko nuomonės pateikimo teismo leidimas vykdyti priemones yra neskiriamas. Remiantis savivaldybių pateikta informacija, skiriant minimalios priežiūros priemones beveik pusė vaikų sutinka su jų skyrimu ir įgyvendinimu. Remiantis savivaldybių administracijų vaiko gerovės komisijų pateikta informacija, dažniausiai į vaiko nuomonę, jei ji neprieštaruoja jo interesams, yra atsižvelgiama svarstant minimalios priežiūros priemonių tinkamumą vaiko lūkesčių, poreikių ir interesų atžvilgiu.

Pažymėtina, kad kiekvienoje savivaldybėje ir mokykloje veikia vaiko gerovės komisijos, sprendžiančios vaiko gerovės klausimus. Mokyklose veikiančių komisijų veiklą reglamentuojančiuose nuostatuose yra įtvirtinti vaiko dalyvavimo priimant su juo susijusius sprendimus, jo nuomonės išklausymo ir vaiko interesų ir gerovės pirmumo principai. Svarstant konkretaus vaiko problemas, į mokyklos vaiko gerovės komisijos posėdį kviečiamas ir vaikas, kurio nuomonė yra išklausiama.

Vaiko dalyvavimas priimant su juo susijusius sprendimus taip pat yra įtvirtintas Vaikų socializacijos centro parinkimo tvarkos apraše, kuriame nustatyta, kad parenkant vaikų socializacijos centrą gali būti atsižvelgiamam į vaiko prašymą apgyvendinti jį konkrečiame vaikų socializacijos centre, jei tam neprieštaruoja savivaldybės administracija.

Vaikų socializacijos centro veiklos modelio apraše yra įtvirtinta, kad vaikų socializacijos centras savo veiklą grindžia vaiko dalyvavimo priimant su juo susijusius sprendimus, vaiko interesų ir gerovės pirmumo ir kitais principais. Remiantis šio aprašo 18 punktu, atvykus vaikui į centrą turi būti parengtas vidutinės priežiūros priemonės vykdymo planas. Vaikas dalyvauja rengiant planą, jam suteikiama galimybė pareikšti nuomonę, lūkesčius dėl siūlomų ugdymo formų ir metodų. Planas turi atitikti vaiko amžių, brandą, lytį, psichikos ir fizines savybes, sveikatą, ugdymosi poreikius, ugdymą reglamentuojančius dokumentus, turimus socialinius įgūdžius. Savo nuomonę vaikai gali pareikšti ir per centre veikiančią savivaldos instituciją.

Vaiko teisė būti išklausytam

Vaiko teisė būti išklausytam reglamentuota Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3 knygoje, skirtoje šeimos teisinių santykių reglamentavimui. Civilinio kodekso 3.164 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad kai sprendžiamas bet koks su vaiku susijęs klausimas, vaikas, sugebantis suformuluoti savo pažiūras, turi būti išklausytas tiesiogiai, o jei tai neįmanoma, – per atstovą ir priimant sprendimą į jo norus turi būti atsižvelgta, jei tai neprieštaruoja paties vaiko interesams. Sprendžiant klausimą dėl globėjo (rūpintojo) paskyrimo ar įvaikinimo, į vaiko norus turi būti atsižvelgiama išskirtinai. Vadovaujantis Civilinio kodekso 3.174 straipsnio 2 dalimi, teismas ginčą, kilusį dėl vaiko gyvenamosios vietos nustatymo, išsprendžia vadovaudamasis vaiko interesais, atsižvelgdamas į vaiko norą. Į vaiko norą gali būti neatsižvelgiama tik tuo atveju, kai vaiko noras prieštaruoja jo interesams. Pagal Civilinio kodekso 3.177 straipsnį teismas, nagrinėdamas ginčus dėl vaikų, privalo išklausti vaiką, sugebantį išreikšti savo pažiūras, ir išsiaiškinti vaiko norus. Civilinio kodekso 3.183 straipsnio 3 dalyje reglamentuota, kad teismas, sprenddamas dėl tėvų valdžios apribojimo, išklauso vaiko, galinčio suformuluoti savo pažiūras,

nuomonę ir į tai atsižvelgia. Civilinio kodekso 3.215 straipsnyje numatyta, kad kai įvaikinamas dešimties metų sulaukęs vaikas, būtinas jo rašytinis sutikimas. Sutikimą vaikas duoda teismui, be šio sutikimo įvaikinti negalima. Kai įvaikinamas dešimties metų nesulaukęs vaikas, jei jis sugeba išreikšti savo nuomonę, turi būti išklaustas teisme, ir teismas, priimdamas sprendimą, turi atsižvelgti į vaiko norą, jei jis neprieštarauja jo paties interesams. Analogiška nuostata yra Civilinio kodekso 3.249 straipsnio 2 dalyje: nustatant ir naikinant vaiko globą (rūpybą), skiriant globėją (rūpintoją), vaikui, galinčiam išreikšti savo nuomonę, suteikiama galimybė būti išklaustam ir jo nuomonė yra svarbi priimant sprendimus.

Vaiko teisė būti išklaustam civiliniame procese

Vaiko teisė būti išklaustam civiliniame procese yra reglamentuota Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekse. Civilinio proceso kodekso 380 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad kai sprendžiamas bet kuris su vaiku susijęs klausimas, vaikas, sugebantis suformuluoti savo pažiūras, turi būti išklaustas tiesiogiai, o jei tai neįmanoma, – per atstovą. Priimant sprendimą turi būti atsižvelgta į vaiko nuomonę, jei tai neprieštarauja paties vaiko interesams. Civilinio proceso kodekso 485 straipsnio 1-2 dalyse reglamentuotas įvaikinamo vaiko sutikimo davimas ir nustatyta, kad įvaikinamasis, kuriam yra suėję dešimt metų, dėl įvaikinimo turi būti išklaustas teismo posėdyje. Teismas išsiaiškina, ar įvaikinamasis sutinka būti įvaikintas ir būti įvaikintojo įvaikis, ar sutinka, kad įvaikintojai būtų pripažinti jo tėvais, o jis – įvaikintojų vaiku, taip pat ar sutinka, kad būtų pakeistas jo vardas, pavardė. Be įvaikinamojo, kuriam yra suėję dešimt metų, rašytinio sutikimo įvaikinti negalima. Įvaikinamasis, kuriam nėra suėję dešimt metų, dėl įvaikinimo, vardo ir pavardės pakeitimo turi būti išklaustas teismo posėdyje, jei jis sugeba išreikšti savo nuomonę ir suformuluoti pažiūras. Nuomonė gali būti išreikšta žodine, rašytine forma ar kitais vaiko pasirinktais būdais. Teismas, priimdamas sprendimą, turi atsižvelgti į vaiko norą, jei jis neprieštarauja paties vaiko interesams. Vadovaujantis Civilinio proceso kodekso 503 straipsnio 1 dalimi, vaikas, kuris sugeba išreikšti savo nuomonę ir suformuluoti savo pažiūras, dėl nuolatinės globos ar rūpybos nustatymo ir (ar) globėjo ar rūpintojo skyrimo turi būti išklaustas teismo posėdyje. Nustatyti, ar vaikas sugeba išreikšti savo nuomonę, bei pareikštai vaiko nuomonei išaiškinti gali būti kviečiamas ekspertas psichologas. Vaiko nuomonė gali būti išreikšta žodžiu, raštu ar kitais jo pasirinktais būdais.

Vaiko teisė būti išklaustam baudžiamajame procese

Vaiko teisė būti išklaustam baudžiamajame procese yra reguliuojama Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekse. Baudžiamojo proceso kodekso 21 straipsnio 4 dalyje, 22 straipsnio 3 dalyje įtvirtintos atitinkamai įtariamą ir kaltinamą teisės būti aktyviais proceso dalyviais, t. y. duoti parodymus, nagrinėjimo teisme metu užduoti klausimus, duoti paaiškinimus apie tiriamas bylos aplinkybes ir pareikšti savo nuomonę dėl kitų nagrinėjimo teisme dalyvių pareikštų prašymų ir kt. Baudžiamojo proceso kodekso 28 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta nukentėjusiojo pareiga duoti parodymus. Baudžiamojo proceso kodekso 83 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinta liudytojo pareiga duoti teisingus parodymus apie tai, kas jam žinoma apie reikšmės bylai išspręsti turinčias aplinkybes. Vaikas baudžiamajame procese gali būti tiek įtariamuoju, tiek kaltinamuoju, tiek liudytoju, tiek nukentėjusiuoju. Vadinasi, teisė ir tam tikrais atvejais pareiga duoti parodymus, t. y. teisė būti išklaustam ir būti aktyviu proceso dalyviu egzistuoja visa apimtimi viso baudžiamojo proceso metu, tačiau atkreiptinas dėmesys, kad vaikas įtariamuoju ar kaltinamuoju gali tapti tik sulaukęs keturiolikos arba šešiolikos metų (Baudžiamojo kodekso 13 straipsnio 1 dalis).

Vaiko teisė būti išklausytam sveikatos apsaugos sistemoje

Vadovaujantis Pacientų teisių ir žalos sveikatai atlyginimo įstatymo 8 straipsniu, pacientai, įskaitant nepilnamečius pacientus nuo 16 iki 18 metų, gali būti gydomi arba jiems teikiama kokia kita sveikatos priežiūra ar slauga, tik kai yra jų sutikimas. Sveikatos priežiūra ar slauga nepilnamečiams pacientams iki 16 metų teikiama, kai yra jų atstovų sutikimas, išskyrus atvejus, jei tokio sutikimo prašymas prieštarautų nepilnamečio paciento interesams.

Vadovaujantis sveikatos apsaugos ministro 2003 m. vasario 28 d. įsakymu Nr. V-138 „Dėl asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikimo vaikams“, pacientams iki 18 metų amžiaus antrinio ar tretinio lygio sveikatos priežiūros paslaugas teikia vaikų ligų ir kiti specialistai, jei Asmens sveikatos priežiūros specialybių ir subspecialybių sąrašė nėra numatyta tokio vaikų ligų specialisto.

Ne jaunesni kaip 16 metų pacientai, sergantys ligomis, įtrauktomis į sąrašą, patvirtintą sveikatos apsaugos ministro 2010 m. vasario 22 d. įsakymu Nr. V-164 „Dėl ligų, kuriomis sergantys ne jaunesni kaip 16 metų pacientai turi teisę į sveikatos priežiūros paslaugas, neatskleidžiant asmens tapatybės, sąrašo patvirtinimo“, turi teisę į sveikatos priežiūros paslaugas, neatskleidžiant asmens tapatybės.

2009 m. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyboje prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos pradėjo veikti Pagalbos vaikams linija, kurios tikslas išklausti vaiką, kuriam reikalinga pagalba ir ją organizuoti. Taip pat tarnyboje veikia atskiras Pagalbos vaikams linijos internetinis puslapis www.pagalbavaikams.lt, kuriame pateikiama visa vaikams svarbi informacija. 2012 m. interneto svetainė www.pagalbavaikams.lt Kaire (Egiptas) apdovanota kaip tarptautinio e-turinio konkurso World Summit Award (WSA) laimėtoja – geriausias kategorijos „e-įtraukimas – el. atskirties mažinimas ir dalyvavimas“ projektas. Tokiame konkurse Lietuva dalyvavo pirmą kartą. 2012 m. Pagalbos vaikams linija parengė rekomendacijas ugdymo įstaigoms kaip bendrauti su emocinių sunkumų turinčiu vaiku ir jas išplatino 254 ugdymo įstaigose.

Pažymėtina, kad į švietimo formaliojo ugdymo turinį įtrauktos integruojamosios programos, kurių turinys orientuojamas į mokinių bendrųjų ir esminių dalykinių kompetencijų ugdymą. Viena iš integruojamųjų programų yra „Prevenčinės programos“. Šios integruojamosios programos tikslas – rengti jaunus žmones gyvenimui, ugdyti brandžią ir dorovingą asmenybę, gebančią kurti ir palaikyti brandžius tarpasmeninius santykius bei atsparią neigiamiems gyvenimo reiškiniams. Prevenčinės programos nurodo mokyklai prevencinio darbo kryptį ir gali būti įgyvendinamos atsižvelgiant į mokyklos arba klasės kontekstą keliais skirtingais būdais: integruojant į mokomųjų dalykų programų turinį; įvedant specialų kursą kaip pasirenkamąjį dalyką kuriai nors klasei; integruojant į papildomąjį ugdymą ir neformaliojo švietimo programas; integruojant į klasės valandėles; kitu mokyklos pasirinktu būdu (vykdant projektus ir kt.). Kita integruojamoji programa yra Sveikatos ir gyvenimo įgūdžių integruojamoji programa. Programos tikslas – ugdyti mokinių asmeninius ir socialinius įgūdžius, rengiant juos gyvenimui už mokyklos ribų ir suaugusiųjų gyvenimui greitai besikeičiančioje visuomenėje. Ugdomos tokios mokinių nuostatos, kaip atsakingai veikti, numatyti savo elgesio pasekmes, būti atspariems nesėkmėms ir konfliktams, ieškoti paramos ir ją priimti, įveikti stresą. Sveikatos ir gyvenimo įgūdžių integruojamoji programa įgyvendinama integruojant į formalųjį ir neformalųjį ugdymą, mokyklai dalyvaujant projektuose. Ši programa integruojama į visų mokomųjų dalykų programas.

Viena iš vidurinio ugdymo bendrųjų programų integruojamųjų sričių yra Bendrųjų kompetencijų ugdymas. Šios ugdymo srities programos paskirtis – aprašyti bendrąsias kompetencijas, jų ugdymo tikslus ir vertinimo procesą. Bendrųjų kompetencijų ugdymas yra integruojamas į visų dalykų ugdymo turinį, tai mokyklos gyvenimo dalis, atsispindinti tiek pamokinėje, tiek ir nepamokinėje veikloje. Ugdymo srities tikslas – padėti mokiniams ugdytis gyvenimui žinių visuomenėje būtinas mokėjimo mokytis, komunikavimo, pažinimo, socialinę pilietinę, iniciatyvumo ir kūrybingumo, asmeninę ir kultūrinę kompetencijas, praturtinti ugdymo turinį aktualiomis mokiniams ir visuomenei ugdomosiomis užduotimis ir veiklomis. Ugdant pažinimo kompetenciją, siekiama, kad mokiniai keltų problemas ir klausimus, teisingai pasirinktų ir taikytų įvairias problemų sprendimo strategijas, ieškotų pagrįstų atsakymų; kritiškai mąstytų ir vertintų įvairius informacijos šaltinius, alternatyvius požiūrius ir kt. Ugdant socialinę pilietinę kompetenciją, siekiama, kad mokiniai suprastų kitų žmonių poreikius, jausmus, skirtingas nuomones ir įsitikinimus, suteiktų jiems reikalingą pagalbą; užmegztų ir palaikytų geranoriškus santykius su kitais, konstruktyviai spręstų ginčus ir konfliktus; suprastų savo tapatumą ir vaidmenį bendruomenėje, naudotųsi savo teisėmis ir atsakingai atliktų pareigas, laikytųsi įstatymų ir kt. Ugdant asmeninę kompetenciją, siekiama, kad mokiniai suprastų, valdytų ir tinkamai reikštų savo emocijas ir jausmus; vadovautųsi visuotinai priimtomis moralės nuostatomis ir, numatydami savo veiksmų padarinius, elgtųsi atsakingai; rūpintųsi sveikata ir brangintų gyvybę, saugiai elgtųsi, vengtų žalingų įpročių, rizikos atveju ieškotų pagalbos; pozityviai mąstytų, priimtų gyvenimo iššūkius ir pokyčius, numatytų pasirinkimo galimybes, gebėtų įveikti sunkumus ir kt.

Svarbu, kad saugaus elgesio ir sveikatos puoselėjimo bei stiprinimo žinių ir įgūdžių būtų mokomi visų amžiaus tarpsnių mokiniai. Atsižvelgdama į tai, Švietimo ir mokslo ministerija 2012 metais patvirtino dvi naujas programas: Žmogaus saugos bendrąją programą ir Sveikatos ugdymo bendrąją programą. Žmogaus saugos bendroji programa apibrėžia žmogaus saugos ugdymo tikslą ir uždavinius, žmogaus saugos kompetencijos struktūrą, integravimo galimybes, ugdymo gaires, nurodo palankios mokytis aplinkos ypatybes, apibūdina mokinių pasiekimus ir turinio apimtį. Programa yra neatsiejama ir integrali Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrųjų programų dalis. Programa yra skirta žmogaus saugos kompetencijai – gebėjimui ir nusiteikimui naudotis individualia ir kolektyvine patirtimi pagrįstomis žiniomis ir sprendimais užtikrinant tinkamą elgesį savo ir kitų žmonių saugumą – ugdyti. Siektina, kad mokiniai patys atpažintų, įvardytų grėsmę ir pavojų keliančias situacijas, būtų pasirengę imtis praktinių veiksmų, saugotų gyvybę ir sveikatą, aplinką ir turtą. Sveikatos ugdymo bendrosios programos paskirtis – užtikrinti sėkmingą vaiko sveikatos ugdymą mokykloje, prisidėti prie vaiko dvasinio, fizinio, psichinio, socialinio pajėgumo ir gerovės. Sveikatos ugdymo tikslas – padėti mokiniams įgyti visuminę sveikatos sampratą, išsiugdyti sveikatai naudingus gebėjimus, įpročius bei nuostatas, atsakomybę už savo ir kitų sveikatą, paskatinti juos rinktis sveiką gyvenimo būdą.

2. Please provide information on the status and provisions of the draft Law on Child protection and its main differences with the Law on Fundamentals of Child Rights Protection.

Šiuo metu galiojančio Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo paskirtis – gerinti vaikų teisinę apsaugą šalyje, nustatant suderintus su Lietuvos Respublikos konstitucija ir tarptautinėmis

teisnėmis normomis bei principais vaiko teisių ir laisvių gynimo pagrindus. Naujojo įstatymo projekto tikslas – nustatyti vaiko apsaugą užtikrinančių priemonių sistemą, kuri padėtų užtikrinti saugią, vaiko visapusiškam ir harmoningam vystymuisi tinkamą aplinką, kai šių sąlygų negali užtikrinti vaiko tėvai ar kiti vaiko atstovai pagal įstatymą. Rengiamame įstatymo projekte bus siūloma įtvirtinti draudimą vaiką iki 7 m. palikti vieną be tėvų ar kitų asmenų priežiūros. Taip pat planuojama tobulinti savivaldybių administracijų vaiko teisių apsaugos skyrių struktūrą ir peržiūrėti perteklines įstatymuose ir kituose teisės aktuose šių skyrių valstybės tarnautojams nustatytas funkcijas. Siekiant stiprinti vaiko atstovavimą, įstatymo nustatytais atvejais suteikti teisę Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybai įstoti į teismą nagrinėjamą bylą. Projekto autoriai siūlys stiprinti vaiko teisių apsaugos sistemos kontrolę ir Vaikų teisių apsaugos skyrių veiklos koordinavimą. Parengtą Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo pakeitimo įstatymo projektą numatoma pateikti svarstyti Lietuvos Respublikos Seimui 2013 metų pabaigoje.

Siekiant suformuoti nuoseklią ir koordinuotą vaiko teisių apsaugos institucijų sistemą, užtikrinančią tinkamą vaiko teisių ir jo teisėtų interesų apsaugą ir atstovavimą jiems Seimas 2012 m. kovo 29 d. nutarimu Nr. XI-1954 patvirtino Vaiko teisių apsaugos institucijų pertvarkos koncepciją.

Siekiant Koncepcijos tikslo bus perskirstomos valstybės ir savivaldybių institucijų atliekamos, su vaiko gerove ir vaiko teisių apsauga susijusios funkcijos, tobulinamas šių funkcijų administravimas, paliekant vaiko teisių apsaugą kaip valstybinę (valstybės perduotą savivaldybėms) funkciją. Vaiko teisių apsaugos institucijų sistemos pertvarka bus atliekama šiomis kryptimis: aiškiai apibrėžiami ministerijų ir kitų valstybės institucijų, susijusių su vaiko teisių apsauga, uždaviniai, funkcijos, vieta valstybės institucijų sistemoje, nustatomos konkrečios atsakomybės ribos; sustiprinamos vaiko teisių apsaugos sistemos valdymo ir kontrolės funkcijos; bus peržiūrima savivaldybių institucijų kompetencija bei tobulinama vaiko teisių apsaugos skyrių struktūra, įstatymais nustatomos pagrindinės vaiko teisių apsaugos skyrių atliekamos funkcijos.

Įgyvendinant koncepciją Vyriausybė 2012 metų pabaigoje patvirtino Vaiko teisių apsaugos institucijų sistemos pertvarkos koncepcijos įgyvendinimo priemonių planą. Priemonių plane numatytomis priemonėmis numatoma tobulinti vaiko teisių apsaugos teisinį reguliavimą, stiprinant vaiko gerovę užtikrinančių institucijų veiklos koordinavimą, peržiūrint Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos ir savivaldybių administracijų vaiko teisių apsaugos skyrių vykdomas funkcijas, tobulinant vaiko globos (rūpybos) ir įvaikinimo teisinį reglamentavimą, skatinant vaiko teisių apsaugos srityje socialinių paslaugų prieinamumą ir įvairovę. Taip pat bus siekiama užtikrinti savivaldybių administracijų vaiko teisių apsaugos institucijų žmogiškųjų išteklių stiprinimą, mažinant specialistų darbo krūvius, didinant valstybės biudžeto asignavimus, skirtus valstybės tarnautojų papildomoms pareigybėms savivaldybių administracijų vaiko teisių apsaugos skyriuose steigti, skiriant papildomas lėšas šių skyrių aprūpinimui kompiuterine ir kita organizacine technika.

3. Please clarify what are the legal guarantees to ensure that the principle of the best interest of the child is observed in all instances, including, but not limited to, child custody cases.

Vaiko interesų apsauga

Civilinio kodekso 3 knygoje, skirtoje šeimos teisinių santykių reglamentavimui, yra įtvirtinta daug nuostatų, skirtų būtent vaikų interesų apsaugai. Šiuo atveju taip pat aktualios jau

minėtos Civilinio kodekso, Civilinio proceso kodekso nuostatos, reglamentuojančios vaiko teisę būti išklausytam. Papildomai paminėtos ir kitos normos, skirtos vaikų interesų apsaugai.

Civilinio kodekso 3.161 straipsnyje yra reglamentuotos pagrindinės vaikų teisės. Vadovaujantis minėtu straipsniu, kiekvienas vaikas turi neatimamą teisę gyventi bei sveikai vystytis ir nuo gimimo turėti vardą ir pavardę; vaikas turi teisę žinoti savo tėvus, jei tai nekenkia jo interesams ar įstatymai nenumato ko kita; vaikas turi teisę gyventi kartu su tėvais, būti auklėjamas ir aprūpinamas savo tėvų šeimoje, bendrauti su tėvais, nesvarbu, ar tėvai gyvena kartu, ar skyrium, bendrauti su giminaičiais, jei tai nekenkia vaiko interesams; vaikų, gimusių nesusituokusiems tėvams, ir vaikų, gimusių susituokusiems tėvams, teisės yra lygios; tėvams nutraukus santuoką, ją pripažinus negaliojančia ar tėvams gyvenant skyrium, vaikų teisės nesikeičia.

Civilinio kodekso 3.3 straipsnyje įtvirtinti šeimos santykių teisinio reglamentavimo principai. Šiame straipsnyje nurodoma, kad šeimos santykių teisinis reglamentavimas Lietuvos Respublikoje grindžiamas taip pat prioritetinės vaikų teisių ir interesų apsaugos ir gynimo, vaikų auklėjimo šeimoje principais. Šeimos įstatymai ir jų taikymas turi užtikrinti šeimos ir jos reikšmės visuomenėje stiprinimą, šeimos narių tarpusavio atsakomybę už šeimos išsaugojimą ir vaikų auklėjimą, galimybę visiems šeimos nariams tinkamai įgyvendinti savo teises ir apsaugoti nepilnamečius vaikus nuo netinkamos kitų šeimos narių bei kitų asmenų ir kitokių veiksnių įtakos. Civilinio kodekso 3.14 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad kai sprendžiamas klausimas dėl santuokinio amžiaus sumažinimo, valstybinė vaiko teisių apsaugos institucija privalo pateikti išvadą dėl santuokinio amžiaus sumažinimo tikslingumo ir ar tai atitinka nepilnamečio interesus. Vadovaujantis Civilinio kodekso 3.30 straipsniu, sutuoktiniai privalo išlaikyti ir auklėti savo nepilnamečius vaikus, rūpintis jų švietimu, sveikata, užtikrinti vaiko teisę į asmeninį gyvenimą, asmens neliečiamybę ir laisvę, vaiko turtines, socialines ir kitokias teises, numatytas vidaus ir tarptautinės teisės. Civilinio kodekso 3.53 straipsnio 4 dalyje reglamentuota, kad jeigu sutartis dėl santuokos nutraukimo pasekmių prieštarauja viešajai tvarkai ar iš esmės pažeidžia sutuoktinių nepilnamečių vaikų ar vieno sutuoktinio teises ir teisėtus interesus, teismas sutarties netvirtina, o bylą dėl santuokos nutraukimo sustabdo, kol sutuoktiniai sudarys naują sutartį. Teismas, atsižvelgdamas į vieno sutuoktinio amžių, santuokos trukmę, sutuoktinių nepilnamečių vaikų interesus, gali atsakyti nutraukti santuoką vieno sutuoktinio prašymu, jeigu santuokos nutraukimas padarytų esminės turtinės ar neturtinės žalos vienam sutuoktiniui ar jų nepilnamečiams vaikams (Civilinio kodekso 3.57 straipsnio 3 dalis). Civilinio kodekso 3.65 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad teismas, atsižvelgdamas į sutuoktinių vaikų, taip pat į vieno sutuoktinio interesus, gali taikyti laikinasias jų apsaugos priemones, kol bus priimtas teismo sprendimas, o to paties straipsnio 2 dalyje detalizuotos specialios laikinosios apsaugos priemonės, kurios skirtos apsaugoti, be kita ko, ir vaikų interesus šeimos bylose. Civilinio kodekso 3.71 straipsnio, skirto reglamentuoti santuokos nutraukimo teises pasekmes, 1 dalyje įtvirtinta nuostata, kad jeigu gyvenamoji patalpa yra vieno sutuoktinio nuosavybė, teismas savo sprendimu gali nustatyti uzufuktą ir palikti joje gyventi kitą sutuoktinį, jeigu su juo po santuokos nutraukimo lieka gyventi nepilnamečiai vaikai. Civilinio kodekso 3.76 straipsnio 4 dalyje, reglamentuojant sutuoktinių gyvenimą skyrium, taip pat įtvirtinta speciali vaikų apsaugai skirta nuostata: kai sutuoktiniai yra sudarę sutartį dėl gyvenimo skyrium pasekmių, teismas šią sutartį patvirtina, jeigu sutartis neprieštarauja viešajai tvarkai ar iš esmės nepažeidžia nepilnamečių vaikų ar vieno sutuoktinio teisių ir teisėtų interesų. Jeigu sutuoktiniai turi bendrų nepilnamečių vaikų, tai valstybinė vaiko teisių apsaugos institucija privalo dalyvauti nagrinėjant bylą dėl gyvenimo skyrium ir pateikti išvadą, ar, sprendžiant gyvenimo skyrium klausimus,

nebus pažeistos vaikų teisės (Civilinio kodekso 3.80 straipsnis). Civilinio kodekso 3.85 straipsnio, reguliuojančio šeimos turto teisinį režimą, 2 dalyje numatyta, kad jeigu sutuoktiniai turi nepilnamečių vaikų, nekilnojamojo daikto, kuris yra šeimos turtas, sandoriams sudaryti būtinas teismo leidimas. Civilinio kodekso 3.123 straipsnio 1 dalyje reglamentuota, kad teismas, sprenddamas turto, kuris yra bendroji jungtinė sutuoktinių nuosavybė, padalijimo klausimus, atsižvelgdamas į nepilnamečių vaikų interesus, gali nukrypti nuo sutuoktinių bendro turto lygių dalių principo ir priteisti vienam sutuoktiniui didesnę turto dalį. Parenkant turto padalijimo būdą ir padalijant turtą natūra, taip pat atsižvelgiama į nepilnamečių vaikų interesus (Civilinio kodekso 3.127 straipsnio 3 dalis).

Civilinio kodekso 3.178 straipsnyje nustatyta, kad nagrinėjant ginčus dėl vaikų, būtinas valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos dalyvavimas. Valstybinė vaiko teisių apsaugos institucija, ištyrusi šeimos aplinkos sąlygas, pateikia teismui išvadą dėl ginčo. Sprenddamas ginčą, teismas įvertina ne tik išvadą, bet ir vaiko norus bei kitus šalių pateiktus įrodymus. Civilinio kodekso 3.183 straipsnyje nustatyta, kad teismas, nagrinėjantis ieškinius dėl tėvų valdžios apribojimo bei perduotus nagrinėti ieškinine tvarka pareiškimus dėl vaiko atskyrimo nuo tėvų, nesaistomas pareikštų reikalavimų ir priima sprendimą atsižvelgdamas į susidariusią padėtį ir vaiko interesus. Teismas išklauso vaiko, galinčio suformuluoti savo pažiūras, nuomonę ir į tai atsižvelgia. Civilinio kodekso 3.186 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta nuostata, kad tėvai privalo tvarkyti savo nepilnamečių vaikų turtą išimtinai vaikų interesais. Reglamentuojant įvaikinimo procedūras, Civilinio kodekso 3.209 straipsnio 1 dalyje numatyta principinė nuostata, kad įvaikinimas galimas tik vaiko interesais. Be to, Civiliniame kodekse reglamentuotos specialios įvaikinimo sąlygos, taip pat apibrėžtas asmenų, galinčių būti įvaikintojais, ratas, tokiu būdu sudarant prielaidas vaikų interesų apsaugai įvaikinimo procese. Civilinio kodekso 3.249 straipsnio 1 dalyje reglamentuoti vaiko globos (rūpybos) nustatymo principai: vaiko interesų pirmumas; pirmumo teisę tapti globėjais (rūpintojais) turi vaiko artimieji giminaičiai, jeigu tai atitinka vaiko interesus; vaiko globa (rūpyba) šeimoje; brolių ir seserų neišskyrimas, išskyrus atvejus, kai tai pažeidžia vaiko interesus. Be to, kaip jau minėta, to paties straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad nustatant ir naikinant vaiko globą (rūpybą), skiriant globėją (rūpintoją), vaikui, galinčiam išreikšti savo nuomonę, suteikiama galimybė būti išklausytam ir jo nuomonė yra svarbi priimant sprendimus. Vadovaujantis Civilinio kodekso 3.268 straipsnio 1 dalimi, Vaiko globėjas (rūpintojas) parenkamas atsižvelgiant į jo asmenines savybes, sveikatos būklę, sugebėjimą būti globėju (rūpintoju), jo santykius su netekusiu tėvų globos vaiku bei vaiko interesus.

Vaiko interesų apsauga civiliniame procese

Siekiant užtikrinti vaiko interesų apsaugą civiliniame procese, Civilinio proceso kodekse yra įtvirtintos specialios procesinės normos. Civilinio proceso kodekso 376 straipsnio 4 dalyje yra nustatyta išimtis iš civiliniame procese galiojančio rungimosi principo, kuri skirta ir vaikų interesų apsaugos užtikrinimui, t. y. šeimos bylose, jeigu byloje pareikštas vienas iš įstatymuose numatytų alternatyvių reikalavimų, teismas, nustatęs, jog tenkinti pareikštą reikalavimą nėra pagrindo, gali savo iniciatyva, kai yra pagrindas, taikyti įstatymuose numatytą alternatyvų asmens (ar vaiko) teisių ar teisėtų interesų gynimo būdą. To paties straipsnio 2 dalyje įtvirtinta, kad teismas šeimos bylose privalo imtis priemonių šalims sutaikyti, taip pat siekti, kad būtų apsaugotos vaikų teisės ir interesai. Vadovaujantis minėto straipsnio nuostatomis, teismui šeimos bylose suteikiamas aktyvus vaidmuo renkant įrodymus, taip pat suteikiama teisė viršyti pareikštus reikalavimus, tokiomis nuostatomis siekiant užtikrinti viešo intereso, įskaitant vaikų

interesų, gynybą šeimos bylose. Civilinio proceso kodekso 491 straipsnio 2 dalyje nustatyta speciali taisyklė, taikytina globos ir rūpybos nustatymo bylose, kad bylą nagrinėjantis teismas turi imtis visų būtinų priemonių, kad būtų apsaugotos globos ar rūpybos reikalingų asmenų teisės ir interesai. Tiek įvaikinimo, tiek globos ir rūpybos nustatymo bylose galioja specialios nuostatos dėl vaiko nuomonės pateikimo šiose bylose (šios normos nurodytos atsakant į 1 punkte pateiktus klausimus). Be to, Civilinio proceso kodekse nustatyta, kad tokio pobūdžio bylose išimtiniais atvejais teismo nuožiūra vaiko nuomonės išklauso laiku teismo nutartimi gali būti pašalinamas iš teismo posėdžių salės kuris nors dalyvaujantis byloje asmuo, teismui leidus, teismo posėdyje dalyvaujantis pedagogas ar (ir) psichologas bei dalyvaujantys byloje asmenys gali užduoti vaikui klausimų. Teismas privalo vaikui išaiškinti globos ar rūpybos nustatymo ir globėjo ar rūpintojo paskyrimo, įvaikinimo pasekmes, priimdamas sprendimą, teismas turi atsižvelgti į vaiko nuomonę, jeigu ji neprieštaruoja paties vaiko interesams (Civilinio proceso kodekso 485, 503 straipsniai).

Vaiko interesų apsaugai taip pat skirtos specialios normos, reguliuojančios civilinėse bylose priimtų teismo sprendimų vykdymo procesą. Civilinio proceso kodekso 644 straipsnyje įtvirtinta pareiga skolininkui nedelsiant pranešti valstybinei vaiko teisių apsaugos institucijai ir antstoliui apie tai, kad būste, į kurį nukreipiamas išieškojimas, gyvena nepilnamečių vaikų. Vadovaujantis Civilinio proceso kodekso 663 straipsnio 4 dalimi, teismas, atsižvelgdamas į vaikų interesus, skolininko ar jo šeimos narių prašymu po to, kai butas ar gyvenamasis namas išieškant sumas, nesumokėtas už sunaudotus energijos išteklius, komunalines ir kitokias paslaugas, yra areštuotas, gali nustatyti, kad nebūtų išieškoma iš paskutinio buto, gyvenamojo namo ar jų dalies, būtinų šiems asmenims gyventi. Vykdamas išieškojimą iš fizinių asmenų, išieškojimas negali būti nukreipiamas į buitines, ūkio, darbo, mokymosi reikmenis ir kitą turtą, kurie būtini skolininko ar jo šeimos pragyvenimui, darbui pagal jo profesiją ar mokymuisi, be to, išieškojimas negali būti nukreipiamas į visus būtinus vaikų reikmenis (Civilinio proceso kodekso 668 straipsnio 1 dalis). Negalima išieškoti iš sumų, kurios priklauso skolininkui kaip išmokos vaikams, mokamos pagal Išmokų vaikams įstatymą (Civilinio proceso kodekso 739 straipsnio 4 punktas). Civilinio proceso kodekso 764 straipsnyje, siekiant užtikrinti vaiko interesus, kai ginčas teisme vyko dėl vaiko globos ar gyvenamosios vietos, detaliam reglamentuota teismo sprendime nurodytų vaikų perdavimo išieškotojui procedūra, taip pat numatytas vaiko teisių apsaugos institucijos, policijos atstovo ir psichologo dalyvavimas šiame procese. Civilinio proceso kodekso 769 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad pagal teismo sprendimą iškeldinantis asmenis iš gyvenamųjų ar negyvenamųjų patalpų, jeigu nesuteikiant kitos gyvenamosios patalpos iškeldinami nepilnamečiai vaikai, apie iškeldinimo laiką ir vietą antstolis, siųsdamas raginimą, bet ne vėliau kaip prieš trisdešimt dienų iki iškeldinimo dienos raštu praneša valstybinei vaiko teisių apsaugos institucijai.

Vaiko interesų apsauga baudžiamajame procese

Visų pirma, yra leidžiama neviešai nagrinėti teisme bylas dėl nusikalstamų veikų, kuriomis kaltinami jaunesni kaip aštuoniolikos metų asmenys. Antra, vaikams dalyvaujant baudžiamajame procese, taikoma kitokia apklausų tvarka, t. y. atliekant apklausą ikiteisminio tyrimo metu, jaunesni kaip aštuoniolikos metų liudytojas ar nukentėjęsysis paprastai apklausiami ne daugiau kaip vieną kartą. Jų apklausos metu gali būti daromas garso ir vaizdo įrašas. Jeigu jaunesnių kaip aštuoniolikos metų liudytojo ar nukentėjusiojo apklausoje dalyvauja įtariamasis ar jo gynėjas, ikiteisminio tyrimo teisėjas privalo užtikrinti, kad tokiam liudytojui ar

nukentėjusiajam nebūtų daromas neleistinas poveikis. Jaunesni kaip aštuoniolikos metų liudytojas ir nukentėjusysis į teisiamąjį posėdį kviečiami tik išimtiniais atvejais. Jei jaunesniam kaip aštuoniolikos metų liudytojui ar nukentėjusiajam įtariamasis gali daryti poveikį, ikiteisminio tyrimo teisėjas nutartimi įtariamajam apklausoje dalyvauti neleidžia. Jaunesnio kaip aštuoniolikos metų liudytojo ar nukentėjusiojo apsaugos interesais ikiteisminio tyrimo teisėjo nutartimi įtariamajam ir kitiems proceso dalyviams, išskyrus valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos atstovą arba psichologą, gali būti neleista dalyvauti patalpoje, kurioje atliekama apklausa. Tokiu atveju privalomai turi būti daromas garso ir vaizdo įrašas, o įtariamajam ir kitiems proceso dalyviams turi būti sudaromos sąlygos stebėti ir girdėti apklausą iš kitos patalpos bei per ikiteisminio tyrimo teisėją užduoti apklausiamam asmeniui klausimus. Jei neįmanoma įtariamajam ir kitiems proceso dalyviams sudaryti sąlygų stebėti ir girdėti apklausą iš kitos patalpos, apklausa atliekama įtariamajam ir kitiems proceso dalyviams nedalyvaujant. Tokios apklausos metu padarytas garso ir vaizdo įrašas tuoj po apklausos parodomas įtariamajam ir kitiems proceso dalyviams, kurie per ikiteisminio tyrimo teisėją turi teisę užduoti apklausiamam asmeniui klausimus. Jaunesnio kaip aštuoniolikos metų liudytojo ar nukentėjusiojo apklausoje turi teisę dalyvauti jo atstovas. Proceso dalyvių prašymu arba ikiteisminio tyrimo pareigūno, prokuroro ar ikiteisminio tyrimo teisėjo iniciatyva į jaunesnių kaip aštuoniolikos metų liudytojo arba nukentėjusiojo apklausą privalo būti kviečiamas valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos atstovas arba psichologas, kurie padeda apklausti nepilnametį, atsižvelgdami į jo socialinę ir psichologinę brandą (Baudžiamojo proceso kodekso 186 straipsnis).

Teisiamojo posėdžio metu apklausiant jaunesnį kaip aštuoniolikos metų liudytoją, šaukiamas valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos atstovas arba psichologas, kurie padeda apklausti nepilnametį atsižvelgdami į jo socialinę ir psichologinę brandą. Prireikus dalyvauti apklausoje taip pat šaukiami nepilnamečio liudytojo tėvai ar kiti atstovai pagal įstatymą. Dalyvaujantys apklausoje valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos atstovas arba psichologas, nepilnamečio liudytojo tėvai ar kiti atstovai pagal įstatymą teisiamojo posėdžio pirmininko leidimu gali užduoti liudytojui klausimų. Jaunesnis kaip šešiolikos metų liudytojas po jo apklausos turi būti pašalinamas iš posėdžių salės, jeigu teismas nepripažįsta, kad jam likti salėje būtina. Jei jaunesniam kaip aštuoniolikos metų liudytojui dėl apklausos teisme gali būti psichinė trauma ar kitokių sunkių pasekmių, į teisiamąjį posėdį šis liudytojas nešaukiamas, o teisme balsu perskaitomi jo parodymai, duoti ikiteisminio tyrimo teisėjui (Baudžiamojo proceso kodekso 280 straipsnis). Jaunesnio kaip aštuoniolikos metų nukentėjusiojo apklausoje turi dalyvauti jo atstovas. Tokio amžiaus nukentėjusysis ir jo atstovas teismo nutartimi gali dalyvauti ne visą bylos nagrinėjimo laiką. Jei jaunesniam kaip aštuoniolikos metų nukentėjusiajam dėl apklausos teisme gali būti psichinė trauma ar kitokių sunkių pasekmių, nukentėjusysis teisiamajame posėdyje gali būti neapklausiamas. Šiuo atveju teisme turi būti balsu perskaitomi parodymai, nukentėjusiojo duoti ikiteisminio tyrimo teisėjui (Baudžiamojo proceso kodekso 283 straipsnio 3 dalis).

Kalbant apie įtariamąjį/kaltinamąjį nepilnametį, pastarųjų asmenų apklausų tvarka taip pat skiriasi nuo bendros tvarkos, t. y. proceso dalyvių prašymu arba ikiteisminio tyrimo pareigūno, prokuroro ar ikiteisminio tyrimo teisėjo iniciatyva į jaunesnio kaip aštuoniolikos metų įtariamąjo apklausą gali būti kviečiamas valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos atstovas arba psichologas, kurie padeda apklausti nepilnametį, atsižvelgdami į jo socialinę ir psichologinę brandą (Baudžiamojo proceso kodekso 188 straipsnio 5 dalis). Nagrinėjimo teisme dalyvių prašymu arba teismo iniciatyva į jaunesnio kaip aštuoniolikos metų kaltinamojo apklausą gali

būti kviečiamas valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos atstovas arba psichologas, kurie padeda apklausti nepilnametį atsižvelgdami į jo socialinę ir psichologinę brandą (Baudžiamojo proceso kodekso 272 straipsnio 4 dalis).

Kalbant apie baudžiamųjų bylų procesą apeliacinės instancijos teisme, atkreiptinas dėmesys, kad jeigu apeliacinės instancijos teisme yra atliekamas įrodymų tyrimas, jis atliekamas pagal Baudžiamojo proceso kodekso XXI skyriuje nustatytas taisykles. Pastarosios taisyklės reglamentuoja įrodymų tyrimą pirmosios instancijos teisme. Vadinasi, jeigu apeliacinės instancijos teisme bus apklausiami nepilnamečiai asmenys, jie bus apklausiami ta pačia tvarka kaip ir pirmosios instancijos teisme. Tų pačių taisyklių turi būti paisoma ir bylą nagrinėjant kasacinės instancijos teisme.

Teisingumo ministerija yra parengusi Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 9, 154, 186, 280, 283 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir kodekso priedo papildymo įstatymo projektą (projekto registracijos Lietuvos Respublikos Seime Nr. XIP-4797 (toliau – Projektas XIP-4797), kuriame įtvirtinama, jog bus leidžiama neviešai nagrinėti ir tas bylas, kuriose asmenys pripažinti nukentėjusiais yra jaunesni nei aštuoniolikos metų amžiaus. Projektu yra siūloma įtvirtinti privalomą vaizdo ir garso įrašo darymą atliekant nepilnamečio liudytojo ir nukentėjusiojo apklausą ikiteisminio tyrimo metu. Tokiais atvejais, įtvirtinus privalomą įrašo darymą ikiteisminio tyrimo metu, įrašas galės būti pagarsinamas įrodymų tyrimo metu teisiamaajame posėdyje. Jei vaikas į posėdį yra kviečiamas, turėtų būti sudaromos galimybės jam nebūti toje pačioje patalpoje su kitais proceso dalyviais ir sudaromos sąlygos atlikti vaiko apklausą, naudojantis garso ir vaizdo įrašymo įranga.

Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso ir kriminalinės žvalgybos dalyvių, teisingumo ir teisėsaugos institucijų pareigūnų apsaugos nuo nusikalstamo poveikio įstatymo (toliau – Įstatymas) 4 straipsnio 1 punkte įtvirtinta nuostata, kad apsaugos nuo nusikalstamo poveikio priemonės gali būti taikomos asmenims, dalyvaujantiems baudžiamajame procese: *liudytojams, nukentėjusiesiems, ekspertams, specialistams ir gynėjams (atstovams), atstovams pagal įstatymą, įtariamiesiems, kaltinamiesiems, nuteistiesiems, išteisintiesiems, asmenims, kuriems byla (ikiteisminis tyrimas) nutraukta*. Vadovaujantis Įstatymo 15 straipsnio 1 dalimi, šiems asmenims apsaugos nuo nusikalstamo poveikio priemonės gali būti taikomos ikiteisminio tyrimo įstaigos vadovo ar teritorinės prokuratūros, Lietuvos Respublikos generalinės prokuratūros padalinio vadovo motyvuotu teikimu. Bendrą sprendimą dėl apsaugos nuo nusikalstamo poveikio priemonių taikymo ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo motyvuoto teikimo gavimo dienos priima Lietuvos Respublikos generalinis prokuroras ir Lietuvos policijos generalinis komisaras ar Kalėjimų departamento direktorius. Baudžiamojo proceso kodekso 183 straipsnio 4 dalyje, 279 straipsnio 6 dalyje įtvirtinta nuostata, kad liudytojas, kuriam įstatymų nustatyta tvarka taikomos apsaugos nuo nusikalstamos poveikio priemonės, gali būti apklausiamas garso ir vaizdo nuotolinio perdavimo priemonėmis. Tokia pati apklausos tvarka būtų taikoma ir nukentėjusiajam (Baudžiamojo proceso kodekso 185 straipsnis, 283 straipsnio 2 dalis).

Taip pat Teisingumo ministerija yra parengusi Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 71, 75, 82, 120, 121, 126, 132, 139, 167, 179, 183, 218, 219, 233, 236, 261, 273, 279, 285, 286, 317, 319, 407, 426, 427, 428, 429, 432 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir Kodekso papildymo 9¹, 131¹, 430¹ straipsniais įstatymo projektą (projekto registracijos Lietuvos Respublikos Seime Nr. XIP-4759), kuriame siūloma apklausiant liudytoją ir nukentėjusįjį naudoti garso ir vaizdo nuotolinio perdavimo priemones ir kitais atvejais, kai šie asmenys negali atvykti į apklausą ikiteisminio tyrimo metu ar teisme.

Baudžiamojo proceso kodekso 198 straipsnio 1 dalyje taip pat įtvirtinama teisė nukentėjusiajam ar liudytojui prašyti prokurorą ar ikiteisminio tyrimo pareigūną taikyti jam anonimiškumą. To paties straipsnio 3 dalyje nurodyta, kad jeigu turi duomenų, kad yra anonimiškumo pagrindai, prokuroras ar ikiteisminio tyrimo pareigūnas gali taikyti anonimiškumą savo iniciatyva.

4. As the number of reported cases of ill-treatment and abuse against children is increasing, especially in public care institutions, please inform the Committee of measures taken to enable children to report such cases and of mechanisms to monitor the situation in care institutions. Please also inform the Committee of the legal proceedings engaged against persons who ill-treat children and their outcome.

Vaiko teisių apsaugos skyrių duomenimis, 2012 m. 1261 vaikas patyrė smurtą. Iš viso užfiksuoti 1343 atvejai, kai vaikai patyrė smurtą. Lyginant su 2010 m., matyti, kad nukentėjusių vaikų skaičius per 3 paskutiniuosius metus nežymiai didėjo. Skirtingas smurtą patyrusių vaikų (1261) ir smurto atvejų prieš vaikus (1343) skaičius rodo, kad yra atvejų, kai vaikai pakartotinai ar periodiškai patiria smurtą. 2012 m. beveik vienodai patirtų smurto atvejų sudaro fizinis smurtas (50 %) ir psichologinis smurtas. Lyginant duomenis su 2010 m., matyti, kad 2011 ir 2012 m. mažėjo seksualinio smurto prieš vaikus atvejų skaičius.

Renkant statistinius duomenis apie patyrusius smurtą vaikus nėra išskiriami vaikai, augantys vaikų globos institucijose. Vis dėlto vadovaujantis Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2012 m. vasario 23 d. įsakymo Nr. A1-114 „Dėl pavedimo Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybai prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos“ 1.5 punktu, Tarnybos direktoriaus 2012 m. gegužės 10 d. įsakymu Nr. BV-8 patvirtintas Informavimo apie ypatingus atvejus, susijusius su galimais vaiko teisių pažeidimais, tvarkos aprašas, skirtas vaikų globos institucijų, Vaiko teisių apsaugos skyrių bei Valstybinės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos darbuotojams, siekiant nustatyti bendradarbiavimo, teikiant informaciją apie ypatingus atvejus, mechanizmą.

Ypatingu atveju Tvarkos apraše laikomas atvejis, kurio metu buvo sužalota (aktyviais veiksmais ar neveikimu) vaiko sveikata ar atimta gyvybė, nesvarbu, ar vaiką sužalavo ar gyvybę atėmė kitas vaikas ar pilnametis asmuo. Atsitikus ypatingam atvejui biologinėje ar globėjų šeimoje, šeimynoje, institucijoje, Vaiko teisių apsaugos skyriai ir Vaikų globos namų administracijos nedelsiant informaciją telefonu turi perduoti Tarnybos atsakingiems specialistams, o per tris darbo dienas paruošti išsamią informaciją apie ypatingo atvejo, kuriame nukentėjo vaikas, situaciją. Tarnyba, išanalizavusi gautą informaciją apie ypatingą įvykį, organizuotą ir suteiktą pagalbą, įvertina ir nusprendžia, ar įvykus nenumatytam atvejui Vaikų globos namai ir Vaikų teisių apsaugos skyriai ėmėsi reikiamų priemonių pažeistoms vaiko teisėms bei teisėtiems interesams užtikrinti ir apsaugoti, ar yra būtinybė dėl institucijų veiksmų atkreipti institucijos steigėjo ir savivaldybės administracijos direktoriaus dėmesį.

2012 m. (nuo vasario 29 d. iki gruodžio 31 d.) Tarnyba užregistravo 53 ypatingus atvejus vaikų globos namuose, apie kuriuos informavo miestų ir rajonų Vaikų teisių apsaugos skyriai ir vaikų globos institucijos. Šių atvejų metu nukentėjo 61 vaikas. Daugiausia pranešimų yra apie seksualinę prievartą patyrusius vaikų globos institucijų globotinius. Seksualinio smurto aukomis tapo 19 nepilnamečių. Dažniausiai seksualinę prievartą patyrė 10–14 m. amžiaus vaikai (8 vaikai), kiek mažiau – 15–17 m. amžiaus vaikų (6 vaikai). Fizinį smurtą patyrė 9 vaikų globos institucijų auklėtiniai. Daugiausia iš jų 10–14 amžiaus grupės vaikų.

Vaikų globos institucija, kurios globotinis patyrė smurtą ar pateko į situaciją, kai jo gyvybei iškilo pavojus, nedelsdamos kreipiasi į teisėsaugos institucijas, informuoja vaiko teisių apsaugos skyrių ir kreipiasi į medicinos įstaigas. Vaikų globos įstaigos socialiniai darbuotojai, pedagogai ir psichologas (jei toks specialistas įstaigoje yra) teikia vaikui socialinę, pedagoginę ir psichologinę pagalbą. Įvykus ypatingam atvejui, įstaigoje aktyvinama šviečiamoji ar mokomoji prevencinė veikla, susijusi su ypatingo atvejo pobūdžiu.

Tarnyba, atlikdama informacijos apie ypatingus atvejus vaikų globos institucijose analizę pastebi, kad ne visose įstaigose sudaromas kompleksinis pagalbos teikimo planas, kuriame būtų numatomas ne tik psichologinės, bet ir kitos, galbūt vaikui net reikalingesnės, pagalbos teikimas, numatomi tikslai, pagalbos teikimo trukmė ir siejami rezultatai. Tarnybos specialistai, atsižvelgdami į tokių atvejų pobūdį ir dažnumą 2012 m. pradėjo lankytis globos institucijose ir analizuoti vaikų globos namų institucijų gebėjimą spręsti krizines situacijas bei teikiamą reikalingą pagalbą nepilnamečiams. Taip pat ypatingi atvejai ir jų sprendimo būdai aptariami tarpinstituciniuose pasitarimuose.

Lietuva 2012 metų pabaigoje ratifikavo Lanzarotės konvenciją. Lietuva planuoja praktiškai pasinaudoti Islandijos įgyta patirtimi. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija dalyvauja Europos ekonominės erdvės finansinio mechanizmo projekte „Rizikos grupės vaikai ir jaunimas“ programoje, pagal kurią planuoja iki 2016 metų įsteigti pagalbos vaikams, nukentėjusiems nuo seksualinio išnaudojimo, centrą pagal Islandijos Barnahus modelį. Ateityje Lietuva tikisi bendradarbiauti su Islandijos Barnahus ekspertais, siekinat apmokyti Lietuvos specialistus specializuotis darbui su seksualinį išnaudojimą patyrusiais vaikais. Įsteigus tokį centrą Lietuvoje vaikams, nukentėjusiems nuo seksualinės prievartos ar seksualinio išnaudojimo, ir jų šeimoms būtų užtikrinta specializuota kompleksinė pagalba, kokybiška vaiko apklausa bei kt. paslaugos. Tai taip pat prisidėtų prie Lansarotės konvencijos nuostatų įgyvendinimo.

5. Please provide information on legislation and measures in place to guarantee and protect children’s privacy in the media and to prevent the disclosure of their data and image.

Bendruosius vaiko teisių apsaugos pagrindus nustato ir vaiko teisę į privataus gyvenimo apsaugą reglamentuoja Vaiko teisių apsaugos įstatymas, Civilinis kodeksas, Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas. Už nurodytų teisės aktų nuostatų pažeidimus asmenims gali būti taikoma teisės aktuose nustatyta atsakomybė.

Civilinio kodekso 2.2 straipsnyje nustatyta, kad fizinio asmens nuotrauka (jos dalis), portretas ar kitoks atvaizdas gali būti atgaminami, parduodami, demonstruojami, spausdinami, taip pat pats asmuo gali būti fotografuojamas tik jo sutikimu. Vaiko atveju tokį sutikimą gali duoti vaiko įstatyminiai atstovai, o be sutikimo nurodytų veiksmų atlikti negalima. Fizinis asmuo, kurio teisė į atvaizdą buvo pažeista, turi teisę teismo tvarka reikalauti nutraukti tokius veiksmus bei atlyginti turtinę ir neturtinę žalą. Civilinio kodekso 2.3 straipsnyje numatyta, kad fizinio asmens privatus gyvenimas neliečiamas. Privataus gyvenimo pažeidimu laikomas neteisėtas įėjimas į asmens gyvenamąsias ir kitokias patalpas, aptvertą privačią teritoriją, neteisėtas asmens stebėjimas, neteisėtas asmens ar jo turto apieškojimas, asmens telefoninių pokalbių, susirašinėjimo ar kitokios korespondencijos bei asmeninių užrašų ir informacijos konfidencialumo pažeidimas, duomenų apie asmens sveikatos būklę paskelbimas pažeidžiant įstatymų nustatytą tvarką bei kitokie neteisėti veiksmai. Draudžiama rinkti informaciją apie

privatų asmens gyvenimą pažeidžiant įstatymus. Privataus asmens gyvenimo duomenų, nors ir atitinkančių tikrovę, paskelbimas, taip pat asmeninio susirašinėjimo paskelbimas pažeidžiant šio straipsnio 1 ir 3 dalyse nustatytą tvarką, taip pat įėjimas į asmens gyvenamąjį būstą be jo sutikimo, išskyrus įstatymų numatytas išimtis, asmens privataus gyvenimo stebėjimas ar informacijos rinkimas apie jį pažeidžiant įstatymą bei kiti neteisėti veiksmai, kuriais pažeidžiama teisė į privatų gyvenimą, yra pagrindas pareikšti ieškinį dėl tokiomis veiksmais padarytos turtinės ir neturtinės žalos atlyginimo. Nurodytos nuostatos taikomos ir vaikų teisės į privatų gyvenimą, teisės į atvaizdą apsaugai.

Informuojame, kad visuomenės informavimo veiklą plačiaja prasme reglamentuoja Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas, kurio naujausia redakcija priimta 2010 metais. Šis įstatymas nustato viešosios informacijos rinkimo, rengimo, skelbimo ir platinimo tvarką, viešosios informacijos rengėjų, skleidėjų, jų dalyvių, žurnalistų bei jų veiklą reglamentuojančių institucijų teises, pareigas ir atsakomybę.

Visuomenės informavimo įstatymo 13 straipsnio 1 dalis numato, kad siekiant nepažeisti asmens teisių, apsaugoti jo garbę ir orumą, renkant ir viešai skelbiant informaciją draudžiama: 1) be asmens sutikimo filmuoti, fotografuoti, daryti garso ir vaizdo įrašus fizinio asmens gyvenamojoje patalpoje, fizinio asmens privačioje namų valdoje ir jai priklausančioje aptvertoje ar kitaip aiškiai pažymėtoje teritorijoje, nepaisant to, ar tas asmuo yra nurodytose vietose; 2) filmuoti, fotografuoti ar daryti garso ir vaizdo įrašus neviešų renginių metu be organizatorių, turinčių teisę rengti tokius renginius, sutikimo; 3) filmuoti, fotografuoti žmogų ir naudoti jo atvaizdus reklamai visuomenės informavimo priemonėse be šio žmogaus sutikimo; 4) filmuoti ir fotografuoti asmenį su aiškiais fiziniais trūkumais be šio asmens sutikimo arba filmuoti ir fotografuoti asmenį jam esant bejėgiškos būklės dėl sveikatos sutrikimo; 5) filmuoti, fotografuoti vaiką ar daryti jo garso ir vaizdo įrašus be nors vieno iš tėvų, globėjų ar rūpintojų ir paties vaiko sutikimo. Draudžiama naudoti vaikų fotografijas, garso ar vaizdo įrašus erotinio, pornografinio ir smurtinio pobūdžio informacijose; 6) be mirusiojo ar žuvusiojo šeimos narių sutikimo filmuoti, fotografuoti mirusįjį ar žuvusįjį stambiu planu ar daryti jo vaizdo įrašus. Taip pat rengiant ir platinant viešąją informaciją, privaloma užtikrinti žmogaus teisę į privataus pobūdžio informacijos apsaugą (14 straipsnio 1 dalis). Taigi, svarbu, kad skelbiami vaiko duomenys ar publikuojamas atvaizdas nepažeistų jo garbės, orumo ir privataus gyvenimo. Priešingu atveju, vaiko duomenų skelbimas ar atvaizdo fiksavimas, net ir esant tėvų, globėjų ar rūpintojų sutikimui, gali būti pažeidžiantis vaiko interesus ir neleistas.

Pagrindinis nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio teisinio reguliavimo mechanizmas – Lietuvos Respublikos nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymas. Šis įstatymas nustato viešosios informacijos, darančios neigiamą poveikį nepilnamečiams, kriterijus, jos skleidimo tvarką, taip pat šios informacijos rengėjų, skleidėjų ir jų dalyvių, žurnalistų ir jų veiklos priežiūrą atliekančių institucijų teises, pareigas ir atsakomybę.

Vadovaujantis Nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymu, draudžiama visuomenės informavimo priemonėse skleisti neigiamą poveikį nepilnamečių vystymuisi darančią viešąją informaciją, susijusią su asmens duomenų paskelbimu: 1) kai siejant su nusikalstama veika ar kitais teisės pažeidimais skelbiami nuo teisėsaugos institucijų ar teismo nesislapstančio įtariamojo padarius nusikalstamą veiką, kaltinamojo, nuteistojo ar nuo nusikalstamos veikos arba kitų teisės pažeidimų nukentėjusio nepilnamečio (aukos) asmens duomenys, pagal kuriuos galima nustatyti jo asmens tapatybę; 2) kai skelbiami save sužalojusio ar mėginusio tai padaryti, nusižudžiusio ar mėginusio nusižudyti nepilnamečio

asmens duomenys, pagal kuriuos galima nustatyti jo asmens tapatybę; 3) kuria, pateikiant duomenis apie nepilnametį, žeminamas jo orumas ir (ar) pažeidžiami jo interesai; 4) kai piktnaudžiaujant nepilnamečių pasitikėjimu ir nepatyrimu, neigiamų socialinių reiškinių kontekste pateikiamos nepilnamečių nuomonės ir vertinimai; 5) kai neigiamų socialinių reiškinių kontekste pateikiamos nepilnamečių nuotraukos ar filmuota medžiaga apie juos, jei pagal tai galima nustatyti jo asmens tapatybę (6 straipsnis).

Nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymo nuostatų įgyvendinimo priežiūrą atlieka žurnalistų etikos inspektorius (toliau – Inspektorius). Inspektorius nagrinėja suinteresuotų asmenų skundus ir pareiškimus dėl visuomenės informavimo priemonėse pažeistos jų garbės ir orumo, dėl jų teisės į privataus gyvenimo apsaugą pažeidimo visuomenės informavimo priemonėse, dėl jų asmens duomenų tvarkymo pažeidimo visuomenės informavimo priemonėse. Atlikdamas jam įstatymų priskirtas funkcijas, žurnalistų etikos inspektorius gali įspėti viešosios informacijos rengėjus ir skleidėjus apie pastebėtus visuomenės informavimą reglamentuojančių teisės aktų pažeidimus ir reikalauti juos pašalinti; pareikalauti, kad viešosios informacijos rengėjas ar skleidėjas nustatyta tvarka paneigtų paskelbtą tikrovės neatitinkančią informaciją, žeminančią asmens garbę ir orumą ar kenkiančią jo dalykinei reputacijai, teisėtiems interesams, arba sudarytų asmeniui galimybę pačiam atsakyti ir paneigti tokią informaciją; kreiptis į kompetentingas valstybės institucijas bei Žurnalistų ir leidėjų etikos komisiją dėl pastebėtų šio įstatymo ir kitų visuomenės informavimą reglamentuojančių teisės aktų pažeidimų; Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso nustatytais atvejais surašyti administracinių teisės pažeidimų protokolus, nagrinėti administracinių teisės pažeidimų bylas ir skirti administracines nuobaudas. Už minėto įstatymo priežiūrą taip pat atsakingos šios institucijos: Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos taryba, Lietuvos radijo ir televizijos komisija, Kultūros ministerija, Lietuvos žurnalistų ir leidėjų etikos komisija, Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaiga, savivaldybių vykdomosios institucijos, Informacinės visuomenės plėtros komitetas (Visuomenės informavimo įstatymo 50 straipsnis, Nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymo 9 straipsnis).

Pažymėtina, kad galiojantys teisės aktai asmeniui leidžia ginant savo žiniasklaidoje pažeistas teises taikyti veikslių kompleksą, t.y. galima kreiptis į žiniasklaidos priežiūros institucijas dėl etinės atsakomybės ir ginti savo pažeistas teises teismine tvarka (dėl tikrovės neatitinkančių duomenų paneigimo, neturtinės žalos atlyginimo). Itin sunkiais atvejais asmuo turi teisę žiniasklaidoje pažeistas teises ginti administracinės teisės priemonėmis. Taip pat, atitinkamais atvejais, esant nukentėjusiojo skundai, už teisės į privataus gyvenimo neliečiamumo pažeidimą, asmens šmeižimą, įžeidimą gali būti traukiama baudžiamojon atsakomybėn.

6. Please provide information on measures taken to prevent institutionalization of children, especially of those under the age of 3. In particular, please indicate what response has been given to the 2011 Ombudsmen for Children Rights inquiry (No 15/05/16-2011/KI-13) “on the problems of situation of children under age 3-4 in infant homes with special needs and other care institutions“.

2012 m., kaip ir per 2011 ir 2010 m., šeimos, įrašytos į socialinės rizikos šeimų apskaitą, daugiausia turėjo mažamečių vaikų iki 3 metų amžiaus – daugiau nei tūkstantis vaikų. Tai rodo, kad šeimos su mažamečiais vaikais yra pakankamai greitai specialistų (medicinos darbuotojų, socialinių darbuotojų) atpažįstamos kaip šeimos, kurioms reikalinga pagalba ir kuriose gali būti

pažeidžiamos vaikų teisės ar kitaip neužtikrinamas jų saugumas. Ankstyvas šeimų atpažinimas padeda aktyviau ir sėkmingiau spręsti jų problemas, teikiant reikalingas socialines paslaugas ar kitą pagalbą visai šeimai, taip pat tai padeda sėkmingiau išvengti krizinių situacijų šeimose, kai būtina paimti vaikus ir juos atskirti nuo tėvų.

2012 m. iš visų 1205 globos (rūpybos) institucijose nustatymo vaikams atvejų didžiausia dalis, t.y. 35,3 % (425 atvejai) buvo nustatyti 0-3 metų amžiaus vaikams. Iki 3 m. amžiaus tėvų globos netekusiems vaikams dažniausiai nustatoma laikinoji globa, siekiant juos grąžinti į šeimą. Per 2012 metus 421 šios amžiaus grupės vaikui (t.y. 34,9 % visų per ataskaitinį laikotarpį globos nustatymo atvejų) buvo nustatyta laikinoji globa, o globos institucijose ataskaitinio laikotarpio pabaigoje globos įstaigose gyveno 499 vaikai iki 3 metų amžiaus, iš jų 373 vaikams buvo nustatyta laikinoji globa.

Įvertinant esamą padėtį ir siekiant, kad vaikas nebūtų atskirtas nuo tėvų yra organizuojams savivaldybėse socialinis darbas ir teikiamos paslaugos šeimai (Informacija pateikia atsakyme į 10-ą klausimą)

Vaikų dienos centrai. Įgyvendinant Vaiko globos (rūpybos) sistemos reorganizavimo strategiją 2007-2012 m., visų pirma buvo siekiama užtikrinti vaiko teisę augti šeimoje, todėl buvo plėtojama vaikų dienos centrų veikla savivaldybėse, teikiant nestacionarias dienos socialinės priežiūros paslaugas vaikams, augantiems socialinės rizikos šeimose. Šiuo metu apie 180 vaikų dienos centrų gauna dalinį finansavimą iš valstybės biudžeto. Šiuos centrus lanko apie 5000 vaikų. Pažymėtina, kad vaikų dienos centrų teikiamos paslaugos patenkina tik ketvirtadalį esamo poreikio, nes socialinės rizikos šeimose 2012 m. pabaigoje augo 22075 vaikai.

Kompleksinės paslaugos šeimai krizinėje situacijoje. Siekiant mažinti globojamų (rūpinamų) vaikų skaičių vaikų globos namuose ir vaikų iki 3 metų, siunčiamų į vaikų globos įstaigas, skaičių, nuo 2008 m. organizuojami kompleksinių paslaugų teikimo vaikui ir motinai (tėvui), esantiems krizinėje situacijoje, projektų atrankos konkursai, skiriant lėšas iš valstybės biudžeto. Projektus vykdo savivaldybių socialinės paramos ar krizių centrai bei nevyriausybinės organizacijos. 2008–2011 m. projektų vykdytojai kompleksinę pagalbą suteikė daugiau negu 1500 šeimų ir 2345 vaikams. Didžiausią dalį (30 proc.) projektuose dalyvavusių vaikų sudarė vaikai iki 3 metų amžiaus. Tokio amžiaus vaikų atskyrimą nuo šeimos daugiausia ir buvo siekiama mažinti įgyvendinant Vaiko globos (rūpybos) sistemos reorganizavimo strategiją. Kompleksinių paslaugų vaikui ir motinai (tėvui), esantiems krizinėje situacijoje, teikimas sudaro sąlygas vaikui augti šeimoje, o šeimai – galimybes įveikti krizę bei savarankiškai gyventi.

Projektų dalyviams buvo suteikta socialinė pagalba, aprūpinimas būtiniais daiktais, informavimo, tarpininkavimo, konsultavimo, atstovavimo, asmens dokumentų tvarkymo paslaugos. Taip pat organizuotas maitinimas, suteiktas saugus laikinas būstas, psichologinės, teisinės, medicininės konsultacijos ir buitinių įgūdžių ugdymas, profesinis orientavimas ir pagalba ieškant darbo, laikina vaikų priežiūra.

Vaiko globos (rūpybos) stiprinimas šeimoje ir šeimynoje

Siekiant mažinti globojamų (rūpinamų) vaikų skaičių vaikų globos įstaigose, nuo 2008 metų yra organizuojamos globėjų (rūpintojų) ir įtėvių paieškos, rengimo, atrankos, konsultavimo ir pagalbos jiems teikimo paslaugos, finansiškai remiant projektus. Šiuo metu Lietuvoje būsimus globėjus (rūpintojus) bei įtėvius rengia 56 GIMK (Globėjų ir įtėvių mokymo programa) programos mokytojai. Siekiant teikti kokybišką pagalbą globėjų (rūpintojų) bei įtėvių šeimoms, 2011 metais pradėta taikyti tęstinė globėjų ir įtėvių mokymo programa, skirta GIMK programos mokytojams mokyti teikti pagalbą globėjų (rūpintojų) bei įtėvių šeimoms. Įgyvendinant šią

priemonę, sukurta ir veikia bendroji globėjų (rūpintojų) ir tėvių rengimo ir pagalbos teikimo sistema. 2008–2012 m. laikotarpiu iš viso parengta 1518 globėjų (rūpintojų) ir tėvių šeimų.

Įgyvendinant Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvenciją ir jos Fakultatyvų protokolą, Jungtinių Tautų vaiko teisių konvenciją, Jungtinių Tautų alternatyvios globos vaikams gaires, 2010 – 2020 m. Europos strategijos dėl negalios nuostatas, Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2012 m. lapkričio 16 d. įsakymu A1-517 patvirtintos Neįgalių vaikų, likusių be tėvų globos vaikų, suaugusių neįgalių asmenų socialinės globos namų deinstitutionalizacijos strateginės gairės (toliau – strateginės gairės).

Deinstitutionalizacijos tikslas – suformuoti nuoseklią ir koordinuotą pagalbos ir paslaugų sistemą, kuri sudarytų galimybes kiekvienam neįgaliam vaikui, likusiam be tėvų globos vaikui, neįgaliam asmeniui gauti individualias pagal poreikius paslaugas ir reikiamą pagalbą bendruomenėje. Taip pat kiekvienam neįgaliam vaikui, likusiam be tėvų globos vaikui sudaryti sąlygas augti saugioje ir jo raidai palankioje aplinkoje biologinėje, jos nesant – globėjų šeimoje, ypatingais atvejais sudarant sąlygas, kiek įmanoma artimesnes šeimos sąlygoms.

Pagrindinės deinstitutionalizacijos kryptys:

1) Plėtoti socialines ir kitas, į šeimos ir vaiko poreikius orientuotas paslaugas, ypač kaimo vietovėse, siekiant neatskirti vaiko nuo tėvų.

2) Stiprinti pasirengimo globoti vaiką paslaugas ir paslaugas jau globojančioms šeimoms.

3) Sukurti profesionalių laikinųjų globėjų, galinčių pasirūpinti lakinai nuo tėvų atskirtu vaiku ir teikti paslaugas ne tik vaikui, bet ir jo šeimai, tinklą.

4) Tobulinti teisinį reglamentavimą, kad vaikai iki 3 metų nepatektų į institucinę globą. Šiuo atveju yra atsižvelgiama ir į Komiteto paminėto Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus tyrimo išvadas ir rekomendacijas.

5) Tobulinti šeimynų veiklos teisinį reglamentavimą – leisti šeimyną steigti ne tik globėjo patirtį, bet ir atitinkamą išsilavinimą (pvz., soc. pedagogo, soc. darbuotojo, psichologo) turintiems asmenims. Svarstoma galimybė mažinti maksimalų šeimynoje globojamų vaikų skaičių.

6) Tobulinti stacionarių socialinės globos įstaigų finansavimo tvarką.

7) Tobulinti įvaikinimo teisinį reglamentavimą Lietuvoje.

8) Organizuoti viešinimo akcijas, kuriose būtų formuojama teigiama visuomenės nuomonė apie globojamą vaiką ir globą šeimoje ar įvaikinimą.

9) Daugiau dėmesio švietimo sistemoje skirti moksleiviams ruošti pozityviai tėvystei.

10) Neįgaliems vaikams tais atvejais, kai vaiko šeima negali užtikrinti tinkamos priežiūros ir slaugos, sudaryti sąlygas gauti reikiamą pagalbą specializuotuose slaugos ir globos namuose.

11) Sudaryti sąlygas jaunuoliams iki 21 metų (24 metų), paliekantiems globos instituciją, gauti socialines paslaugas, reikiamą pagalbą, skirtą pasirengti savarankiškam gyvenimui, ir gauti laikiną būstą.

12) Sudaryti sąlygas sulaukusiems pilnametystės neįgaliems vaikams gauti reikiamas socialines paslaugas ir pagalbą, atsižvelgiant į jų savarankiškumą (nesvarbu, ar jie gyvena su tėvais), kad būtų užtikrintas jų orumas bendruomenėje.

13) Įvertinti pertvarkomų stacionarių socialinės globos įstaigų personalo įdarbinimo galimybes siūlant pereiti iš stacionarios globos teikimo į nestacionarią (pvz., profesionalią vaikų globą, vaikų dienos centrus, vaikų krizių centrus, kur galėtų dirbti su vaikais, esančiais krizinėje situacijoje, jų biologiniais tėvais, globėjų palaikymo ir įgalinimo programose, atliktų

mediatoriaus funkciją ir kt.). Dalis personalo, dirbančio bendruomenėje, pereinamuoju laikotarpiu liks dirbti pertvarkomose stacionariose socialinės globos įstaigose ir jo darbo užmokestis bus finansuojamas iš lėšų, skiriamų šioms įstaigoms išlaikyti. Bus vykdomi mokymai, į kuriuos bus įtraukiami neformalūs paslaugų teikėjai, šeimų nariai, globėjai.

Įgyvendinant šias gaires, 2013 m. ministerija rengia deinstitutionalizacijos programą.

Preliminarus programos įgyvendinimo laikotarpis – 2014-2030 metai. Programą planuojama įgyvendinti panaudojant Europos Sąjungos 2014 – 2020 m. struktūrinės paramos lėšas.

7. Please provide information on measures taken to ensure the effective implementation of its legislation on children with disabilities and in particular on the practical steps taken to ensure that children with disabilities fully enjoy their rights to health and to have effective access to effective education. Please also inform the Committee of measures taken to prevent the placement of children with disabilities in institutions.

Nuo 1996 metų įkurta ir sėkmingai vystoma Vaikų raidos sutrikimų ankstyvosios reabilitacijos tarnyba. Šiuo metu ją sudaro 41 antrinio lygio tarnyba rajonuose, miestuose ir 2 tretinio lygio tarnybos, kurios veikia Vaikų ligoninėje, Vilniaus universiteto ligoninės Santariškių klinikų filiale ir Lietuvos sveikatos mokslų universiteto ligoninėje Kauno klinikose. Reikalingas šeimos gydytojo arba vaikų ir paauglių psichiatro siuntimas, kad paslaugos būtų finansuojamos iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto.

Vaikų raidos sutrikimų ankstyvosios reabilitacijos (VRSAR) paslauga užtikrina ankstyvą vaikų raidos sutrikimų (VRS) nustatymą, ankstyvą kompleksinę pagalbą vaikams, turintiems VRS bei jų tėvams (globėjams), VRS ir neįgalumo pirminę, antrinę ir tretinę prevenciją, kompleksinę reabilitaciją bei integraciją į visuomenę ir švietimo sistemą. Šias paslaugas teikia specialistų komanda, kurią sudaro gydytojas, turintis vaikų ligų gydytojo, vaikų neurologo ar fizinės medicinos ir reabilitacijos gydytojo licenciją ir medicinos psichologas, logopedas, kineziterapeutas, specialusis pedagogas, ergoterapeutas, slaugytojas, socialinis darbuotojas.

Antrinio lygio VRSAR paslaugos prioritetine tvarka teikiamos vaikams iki 4 metų, vyresni (iki 7 metų) vaikai, nelankantys ugdymo įstaigos, taip pat gali gauti šias paslaugas.

Tretinio lygio VRSAR paslaugos teikiamos visiems vaikams iki 7 metų amžiaus, turintiems raidos sutrikimų.

2011 m. integravus Specialiojo ugdymo įstatymo nuostatas į Lietuvos Respublikos švietimo įstatymą, įteisinta nuostata plėtoti „mokyklos visiems“ idėją ir įgyvendinti inkliuzinį švietimą. Lietuvoje pradėti steigti metodiniai centrai, kurių paskirtis – teikti švietimo paslaugas mokiniams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių, tenkinti jų ugdymo, pagalbos ir kitų paslaugų reikmes.

Prie to taip pat prisideda Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijos ir Neįgaliųjų vaikų, likusių be tėvų globos vaikų, suaugusių neįgaliųjų asmenų socialinės globos namų deinstitutionalizacijos strateginių gairių įgyvendinimas (žr. atsakyme į 6 klausimą).

8. Please explain what intervention measures, including prevention measures, have been taken to address the existence and proliferation of “baby boxes” in the country since 2009 and the prevalence of infanticide.

Šiuo metu Lietuvoje yra 8 „Gyvybės langeliai“ 7 Lietuvos miestuose, ligoninių ar globos įstaigų patalpose. Naujų „Gyvybės langelių“ Lietuvoje steigimas nenumatomas. „Gyvybės langelių“ paskirtis yra apsaugoti naujagimius, kurių nenori auginti biologiniai tėvai, nuo galimos žūties.

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2009 m. rugsėjo 16 d. įsakymu Nr. A1-579 buvo sudaryta tarpinstitucinė darbo grupė neonaticido ir anoniminio naujagimių palikimo nesaugioje vietoje klausimams spręsti (toliau – darbo grupė). Darbo grupė nagrinėjo taikomas neonaticido ir naujagimių palikimo nesaugiose vietose prevencijos priemones, galimus pasiūlymus Vyriausybei dėl jų tobulinimo bei „gyvybės langelių“ ar kitų atitinkamų priemonių poreikio. Darbo grupė rekomendavo vengiant vaikų palikimo didėjimo **neskatinti** steigti „gyvybės langelius“. Per socialinę reklamą informuoti visuomenę apie kiekvienos gyvybės svarbą, skatinti valstybę, savivaldą, bendruomenę ir visą visuomenę prisidėti prie gyvybės puoselėjimo bei teikti įvairių socialinę, psichologinę, ekonominę, teisinę pagalbą nėščiosioms, gimstančių kūdikių tėvams bei jų artimiesiems.

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2011 m. birželio 17 d. įsakymu Nr. A1-286 buvo patvirtintos tarpinstitucinio bendradarbiavimo radus vaiką sveikatos priežiūros įstaigoje arba įstaigoje, kurioje įsteigtas „gyvybės langelis“ rekomendacijos. Šiomis rekomendacijomis nustatoma tvarka, kaip pasirūpinti rastu vaiku, nustatyti jo kilmę, o jei ši nėra nustatyta, siūlyti įvaikinti pageidaujančioms šeimoms, kad vaikas nebūtų apgyvendinamas institucijoje. Rastam vaikui laikinoji globa nustatoma per tris dienas nuo informacijos apie rastą vaiką gavimo dienos. Statistiniai duomenys rodo, kad dauguma „gyvybės langeliuose“ rastų vaikų buvo iškart apgyvendinami būsimų tėvių šeimoje.

2009 m. buvo rastas 1 vaikas, kuriam nustatyta laikinoji globa būsimų tėvių šeimoje.

2010 m. „gyvybės langeliuose“ buvo rasta 12 vaikų, iš jų:

- 1 vaikui nustatyta institucinė globa, nes jo biologinė motina ketino grąžinti vaikus į savo šeimą;
- 11 vaikų nustatyta laikinoji globa būsimų tėvių šeimoje.

2011 m. buvo rastas 31 vaikas, iš jų:

- 3 vaikams nustatyta institucinė globa, nes jų biologinės motinos ketino susigrąžinti vaikus į savo šeimą;
- 4 vaikai grąžinti biologinėms motinoms;
- 4 vaikams, turintiems sveikatos sutrikimų, nustatyta laikinoji globa institucijoje;
- 20 vaikų nustatyta laikinoji globa būsimų tėvių šeimoje.

2012 m. buvo rasta 13 vaikų, iš jų:

- 3 vaikams (dvynukai ir mergaitė) nustatyta institucinė globa, nes jų biologinės motinos pareiškė norą susigrąžinti vaikus į savo šeimą;
- 10 vaikams nustatyta laikinoji globa būsimų tėvių šeimoje.

Lietuvoje nėra duomenų dėl kokių priežasčių įvykdomi vaikžudystės atvejai, nes tokio tyrimo dar nebuvo imtasi. 2010 m. užregistruotas 1 vaikžudystės atvejis, 2011 m. tokių atvejų nebuvo, o 2012 m. užregistruoti 3 atvejai. Nuo 2005 m. ligoninėse dirba socialiniai darbuotojai

bei psichologai. Nuo 2011 m. ligoninės gali steigti socialinio darbuotojo ir psichologo etatus savo nuožiūra.

9. Please indicate whether the State party has established specialized juvenile courts in all provinces of the State party. Please also provide information on the steps taken to train judges, prosecutors and all those working in the juvenile justice system on children's rights and juvenile-justice-related matters, including efforts undertaken to ensure child-sensitive administration of justice.

Lietuvoje nėra įsteigta specializuotų nepilnamečių arba šeimos teismų, taip pat nėra teisėjų, kurie specializuojasi ir dirba tik su nepilnamečiais susijusiomis bylomis. Tačiau 2009-2012 m. Nacionalinės teismų administracijos mokymo centras organizavo seminarus pagal kvalifikacijos tobulinimo programas „Nepilnamečių justicija“, „Šeimos ir paveldėjimo teisė“, „Žiniasklaidos teisė“, kuriuose buvo nagrinėjamos su vaikų teisių apsauga susijusios temos. Seminaruose dalyvavo teisėjai, prokurorai, policijos pareigūnai, kiti pareigūnai iš Lietuvos policijos mokyklos, Lietuvos kriminalinės policijos biuro, pataisos inspekcijų, teisėjų padėjėjai, specialistai iš valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybų.

Vykdamas Prokurorų specializacijos baudžiamajame procese nuostatus, visų lygių prokuratūrose paskirti prokurorai, kurie specializuojasi nepilnamečių justicijos srityje. Prokurorų specializacija nepilnamečių justicijos srityje Lietuvos Respublikos generalinėje prokuratūroje, teritorinėse prokuratūrose įtvirtinta ir Rekomendacijose dėl prokurorų specializacijos baudžiamajame procese ir ikiteisminių tyrimų paskirstymo prokurorams.

2009 m. rugsėjo 16 d. Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro įsakymu Nr. I-126 patvirtintos Rekomendacijos dėl nepilnamečio liudytojo nukentėjusiojo apklausos.

2009 m. gruodžio 8 d. Generalinėje prokuratūroje buvo surengtas seminaras nepilnamečių justicijos tema prokurorams, besispecializuojantiems nepilnamečių justicijos srityje.

2011 m. kovo 25 d. Panevėžio apygardos prokuratūra kartu su Panevėžio apskrities vyriausiojo policijos komisariatu suorganizavo seminarą „Tarpinstitucinio bendradarbiavimo aspektai užtikrinant efektyvų ikiteisminį tyrimą nepilnamečių baudžiamosiose bylose“, kuriame dalyvavo visi Panevėžio m. apygardos specializuoti prokurorai.

Nepilnamečių justicijos srityje besispecializuojantys prokurorai savo kvalifikaciją kelia dalyvaudami Nacionalinės teismų administracijos mokymo centro organizuojamose tarpinstitucinėse kvalifikacijos kėlimo programose:

1. 2011 m. gruodžio 5-8 d. d. 25 akademiinių valandų seminare „Nepilnamečių justicija“;

2. 2012 m. kovo 19-22 d. d. ir 2012 m. gruodžio 17-19 d. d. 24 akademiinių valandų seminaruose „Nepilnamečių justicija“.

Specializuoti prokurorai taip pat dalyvavo Paramos vaikams centro, rengiamose tarptautinėse konferencijose, mokymuose:

1. 2010-11-05 konferencijoje „Vaikų iš globos namų apsaugos nuo smurto ir seksualinės prievartos Lietuvoje stiprinimas. Tarpinstitucinis požiūris“;

2. 2011-05-24 konferencijoje „Vaikas – smurto auka: tarpžinybinis požiūris ir tarptautinė patirtis“;

3. 2012 m. birželio 12-13 d. d. mokymuose „Vaikų, prievartos aukų ir liudytojų apklausos. Metodai ir rekomendacijos, kaip dirbti su vaikais“;

4. 2012-09-28 nacionalinėje konferencijoje „Apsaugokime ankstyvąją vaikystę“.

Dalyvavimas kitų institucijų mokomuosiuose seminaruose, konferencijose:

1. 2011 m. gegužės 25-27 d. Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacijos, Lietuvos Respublikos Seimo Žmogaus teisių komiteto ir Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaigos organizuotame tarptautiniame mokomajame seminare „Tyrimai ir baudžiamasis persekiojimas dėl seksualinės prievartos prieš vaikus internete“;

2. Lietuvos Respublikos Seime 2011-10-10 surengtoje tarptautinėje konferencijoje „Apsauga nuo smurto artimoje aplinkoje: įgyvendinimo iššūkiai“.

Prokurorai, besispecializuojantys nepilnamečių justicijos srityje, aktyviai dalyvauja prevencinėse programose, siekdami tobulinti nepilnamečių justicijos sistemos institucijų bendradarbiavimą bei koordinuoti visų institucijų veiksmus, bendradarbiauja su Vaikų teisių apsaugos tarnybos darbuotojais, savivaldybių Švietimo skyrių, seniūnijų darbuotojais, mokyklų vadovais ir socialiniais pedagogais.

Atsižvelgiant į tai, kad bendromis teritorinių prokuratūrų ir savivaldybių administracijų Vaiko teisių apsaugos skyrių pastangomis įmanoma veiksmingiau ginti vaikų teises ir teisėtus interesus ir siekiant užtikrinti glaudesnę teritorinių prokuratūrų ir Vaiko teisių apsaugos skyrių bendradarbiavimą, gerinti vaiko teisių apsaugą baudžiamajame procese Lietuvos Respublikos generalinė prokuratūra, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija ir Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaiga 2011 m. sausio 27 d. pasirašė bendradarbiavimo susitarimą Nr. 17.3-40/D4-45/11-1.

Viena iš specialiųjų prokurorų veiklos sričių yra dalyvavimas savivaldybės administracijos vaiko gerovės komisijos veikloje. Vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymo 14 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad į savivaldybės administracijos vaiko gerovės komisijos sudėtį, be kitų institucijų atstovų, įtraukiamas ir teritorinės prokuratūros atstovas. 2012 metais 58 savivaldybių administracijų Vaiko gerovės komisijoje dirbo 55 prokurorai, savivaldybių direktorių įsakymais įtraukti į komisijų sudėtį.

Ypač aktyviai prokurorai skaitė paskaitas moksleiviams, tačiau specialieji prokurorai ne tik skaito paskaitas moksleiviams, bet ir stengiasi, kad moksleiviai patys siektų įgyti teisinių žinių. Pažymėtinas Panevėžio apygardos prokuratūros darbas propaguojant teises žinias moksleiviams. Nuo 1996 m. Panevėžio regione buvo pradėtas organizuoti vidurinių mokyklų 9–12 klasių moksleivių teisinių žinių konkursas–viktoria „Temidė“. Per šį laikotarpį konkursas išaugo į respublikinį ir kiekvienais metais Panevėžio mieste organizuojamas baigiamasis respublikinis turas. Šis konkursas–viktoria skatina moksleivių teisinį išprusimą, suteikia moksleiviams galimybę neformalioje aplinkoje susitikti su teisėsaugos institucijų atstovais, sužinoti nepilnamečių teises ir pareigas.

- 10. Please provide more information on the measures taken to implement the Committee's previous recommendations (CRC/C/LTU/CO/2), in particular those relating to banning corporal punishment (para. 38), the reform of the alternative care system, the support to the system of foster care and the periodic review of placement in alternative care institutions (para. 42) the reproductive health education programmes (para. 51) and the provision of adequate social and economic support to the social risk families (para. 42).**

Fizinių bausmių draudimas

Šiuo metu Lietuvos Respublikos Seime nagrinėjamas Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 2, 10, 49, 56 ir 57 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas (Seime projekto registracijos Nr. XIIP-317), kuriuo siūloma apibrėžti smurto prieš vaikus sampratą, įvairias smurto prieš vaiką formas bei įtvirtinti bet kokio smurto prieš vaiką draudimą.

Institucinės globos reforma. Informacija apie deinstitucionalizacijos gaires pateikiama prie 6 klausimo.

Rengimo šeimai ir lytiškumo ugdymo programa

Rengimo šeimai ir lytiškumo ugdymo programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2007 m. vasario 7 d. įsakymu Nr. ISAK-179, reglamentuoja pagrindinius lytiškumo ugdymo principus. Vienas iš programos uždavinių yra pateikti visuminę lytiškumo sampratą, apimančią biologinius, socialinius, psichologinius, kultūrinius ir dvasinius aspektus. Šios programos tikslas – ugdyti mokinių asmeninius, sveikatos tausojimo ir socialinius įgūdžius rengiant juos gyvenimui už mokyklos ribų ir suaugusiųjų gyvenimui greitai besikeičiančioje visuomenėje.

Programoje išskirtos keturios pagrindinės temos: šeima; lytis, kultūra, visuomenė; lytinė sveikata; rizikinga elgsena. Įgyvendinant Rengimo šeimai ir lytiškumo ugdymo programą, 2006 m. švietimo ir mokslo ministro įsakymu patvirtintos Vaikų ir jaunimo rengimo šeimai programų rengimo metodinės rekomendacijos (Žin., 2006, Nr.: 23-766), Sklaidos apie vaikų ir jaunimo rengimą šeimai ir lytiškumo ugdymo programa, Rengimo šeimai ir lytiškumo ugdymo programos įgyvendinimo priemonių planas. 2009 m. parengta ir akredituota Kvalifikacijos kėlimo programa mokytojams (UPC direktoriaus 2009 m. lapkričio 25 d. įsakymas Nr.1.18-202).

Socialinės rizikos šeimų stiprinimas ir socialinės paramos šeimai sistema

Nuo 2007 m. siekiant stiprinti socialinį darbą su socialinės rizikos šeimomis, iš valstybės biudžeto savivaldybėse steigiamos socialinių darbuotojų darbui su socialinės rizikos šeimomis pareigybės, kurių skaičius kasmet didėja (nuo 556 - 2007 m. iki 634,5 – 2013 m.).

Socialinių darbuotojų pareigybių ir lėšų, skiriamų socialinei priežiūrai, dinamika

(Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos duomenys)

Metai	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Pareigybės	556	612,5	629,5	629,5	630,5	630,5	634,5
Lėšos (mln. Lt)	8,04	13,49	16,13	13,96	13,96	17,38	19,77

Vis didesnis dėmesys skiriamas socialiniams darbuotojams (darbo užmokestis, darbo krūviai ir jų kvalifikacijos kėlimui):

- didėjantis tarnybinio atlyginimo koeficientas (2007 m. buvo 8 (bazinės mėnesinės algos dydžių), nuo 2012 m. – 13);

- mažėjantys darbo krūviai (2007 m. 22 šeimos, tenkančios 1 socialinio darbuotojo pareigybei; 2012 m. – 17). 2013 m. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija planuoja numatyti maksimalų socialinės rizikos šeimų skaičių, tenkantį kiekvienai socialinio darbuotojo pareigybei, finansuojamai iš valstybės biudžeto lėšų;

- siekiant didesnės teikiamų paslaugų kokybės, darbuotojai dalyvauja kvalifikacijos kėlimo mokymuose; darbui palengvinti rengiami ir leidžiami metodiniai leidiniai. 2012 m. Nyderlandų socialinio darbo ekspertė Lies Gualtherie van Weezel kartu su įvairių sričių specialistais, dirbančiais su socialinės rizikos šeimomis (seniūnijų socialiniais darbuotojais darbui su socialinės rizikos šeimomis, socialiniais darbuotojais, dirbančiais socialinių paslaugų įstaigose (pvz.: socialinių paslaugų centruose, vaikų dienos centruose, vaikų socialinės globos namuose ir kt.), vaiko teisių apsaugos skyrių specialistais ir pan.) paruošė Socialinio darbo su socialinės rizikos šeimomis metodiką, pagal kurią 2013 metais planuojama apmokyti ir socialinius darbuotojus, ir vaiko teisių apsaugos specialistus – mokymų metu bus akcentuojamas šeimos situacijos vertinimas ir darbo su šeima planavimas.

Statistika apie socialinės rizikos šeimas ir juose augančius vaikus:

	2010 m.	2011 m.	2012 m.
Socialinės rizikos šeimų skaičius	10856	10613	10380
Vaikų, augančių socialinės rizikos šeimose, skaičius	22217	21881	21297
Per metus į socialinės rizikos šeimų apskaitą įrašytų šeimų skaičius	1753	1686	1766
Vaikų, augančių jose, skaičius	3065	2962	3146

Piniginė parama šeimoms, taip pat taikoma ir socialinės rizikos šeimoms:

Išmokoms asmenims, auginantiems bei globojantiems vaikus, per 2011 metus išleista 223,6 mln. litų (21,6 proc. visų išlaidų piniginei socialinei paramai). 2010 metais išlaidos šioms išmokoms sudarė 27,5 proc. visų išlaidų piniginei socialinei paramai. Per 2012 metų I ketvirtį išleista 49,8 mln. litų (17 proc. visų išlaidų piniginei socialinei paramai), 2011 metų I ketvirtį išlaidos šioms išmokoms sudarė 17,2 proc. visų išlaidų piniginei socialinei paramai.

Iš jų išmoką vaikui: per vieną 2011 metų mėnesį gavo 117,3 tūkst. vaikų (t.y., 18,8 proc. Lietuvos vaikų) ir šiai išmokai mokėti vidutiniškai per mėnesį išleista apie 7,7 mln. litų. Per vieną 2012 metų I ketv. mėnesį šią išmoką gavo 91,1 tūkst. vaikų (t.y., 14,9 proc. Lietuvos vaikų) ir šiai išmokai mokėti vidutiniškai per mėnesį išleista apie 6,5 mln. litų. Per 2012 metų I ketvirtį, palyginti su 2011 metų I ketvirčiu, išmokos vaikui gavėjų skaičius per mėnesį sumažėjo apie 15,1 proc. (nuo 107,3 tūkst. vaikų iki 91,1 tūkst. vaikų), o išlaidos šiai išmokai mokėti sumažėjo apie 10,4 proc. (nuo 21,8 iki 19,6 mln. litų).

Išmokos vaikui gavėjų skaičiaus ir lėšų šiai išmokai mokėti sumažėjimą lėmė tai, kad nuo 2012m. sausio 1 d. įsigaliojo išmokos vaikui mokėjimo teisinis reguliavimas, įvertinus šeimos pajamas, įskaitant ir šeimos, auginančios vaikus iki 2 metų gautų pajamų vertinimą, bei vaikų iki 7 metų amžiaus statistinė mažėjimo tendencija.

Vienkartinę išmoką vaikui gimus 2011 m. gavo 32,9 tūkst. asmenų, išleista 46,9 mln. litų.

2012 m. socialinei paramai mokiniams skirta 130,9 mln. litų (2011 m. – 118,5 mln. litų), iš jų nemokamam maitinimui – 103,6 mln. litų, paramai mokinio reikmenims įsigyti – 22,3 mln. litų, administravimui – 5 mln. litų.

2012 mokslo metais nemokamas maitinimas skirtas 128,5 tūkst. mokinių (2011 m. – 142,4 tūkst. mokinių).

2011 m. paramą mokinio reikmenims įsigyti gavo 137,4 tūkst. mokinių, 2012 m. – 118,3 tūkst. mokinių.

2011 metais Vaikų išlaikymo fondo administracija prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos išmokas iš Vaikų išlaikymo fondo mokėjo 21637 vaikams. 2011 m. asignavimų dydis – 42 630 tūkst. Lt.

Globos (rūpybos) išmoka : 2011 m. vidutiniškai per mėnesį gavo 12,4 tūkst. asmenų, panaudota 68,98 mln. litų. Globos (rūpybos) išmokos gavėjų skaičius vidutiniškai per vieną 2012 metų I ketvirčio mėnesį, palyginti su 2011 metų I ketvirčiu, sumažėjo nuo 12,6 iki 12,5 tūkst. (0,8 proc.), o išlaidos šiai išmokai mokėti sumažėjo nuo 17,2 iki 16,8 mln. litų (2,3 proc.).

11. Taking into account the high suicide rate among teenagers, please inform the Committee of measures taken to study the root causes of this phenomenon and prevent suicide among adolescents. In this context, please indicate what proportion of the health-care budget is allocated to mental health services for children.

Sergamumo ir mirtingumo nuo pagrindinių neinfekcinių ligų mažinimo 2007–2013 metų programoje, patvirtintoje Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2007 m. spalio 9 d. įsakymu Nr. V-799, yra numatytos 2007–2013 metams Europos Sąjungos struktūrinės paramos lėšos 5 Diferencijuotos kompleksinės psichinės pagalbos vaikui ir šeimai centrų įkūrimui. Šiuose centruose bus sukongcentruotas lanksčių paslaugų kompleksas bei siekiama užtikrinti mobilumą, kad specialistai ir komandos galėtų pasiekti problemų turinčius asmenis. Šių centrų veikla užtikrins ankstyvą pagalbą esant krizinėms situacijoms, sutrikdančioms žmogaus psichikos sveikatą ir padės užkirsti kelią jų peraugimui į skaudžias socializacijos nesėkmes.

Šiuo metu įgyvendinami visi 5 projektai ir teikiamos paslaugos didžiuosiuose Lietuvos miestuose. Šiauliuose, Klaipėdoje ir Panevėžyje projektai oficialiai baigti, o Kaune ir Vilniuje – baigiamami įgyvendinti (pabaiga 2013 m.). Modernizuota infrastruktūra, įrengti kiemeliai, įsigyta reikiama įranga, transporto priemonė mobiliems iškvietimams, kad būtų sukurta pacientui ir personalui saugi ir patogi aplinka. Šie diferencijuotos kompleksinės psichinės pagalbos vaikui ir šeimai centrai Lietuvoje veiks kaip paslauga kartu su kitomis ambulatorinėmis ir stacionariomis paslaugomis.

Įgyvendinant 2007–2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 4 prioriteto „Administracinių gebėjimų stiprinimas ir viešojo administravimo efektyvumo didinimas“ priemonę VP1-4.3-VRM-02-V „Viešųjų politikų reformų skatinimas“, Valstybinis psichikos sveikatos centras vykdo projektą „Visuomenės psichikos sveikatos rizikos veiksnių studija ir prevencinių priemonių planavimo kryptių nustatymas“, Nr. VP1-4.3-VRM-02-V-05-002. Projekto įgyvendinimo trukmė nuo 2011-06-16 iki 2013-06-16. Šiame projekte yra analizuojami vaikų ir paauglių psichikos sveikatos būklė, psichikos sutrikimų rizikos bei apsauginiai veiksniai.

Įgyvendinant 2007–2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 4 prioriteto „Administracinių gebėjimų stiprinimas ir viešojo administravimo efektyvumo didinimas“ priemonę VP1-4.3-VRM-02-V „Viešųjų politikų reformų skatinimas“, vykdomas projektas

„Psichikos sveikatos paslaugų teisinio reglamentavimo vertinimas ir vaikų psichikos sveikatos paslaugų optimizavimas“, Nr. VP1-4.3-VRM-02-V-05-008. Bus parengta Vaikų psichikos sveikatos koncepcija (toliau – Koncepcija), atsižvelgiant į tarptautinio projekto „Vaikų ir paauglių psichikos sveikata padidėjusioje Europos Sąjungoje: veiksmingų politikų ir strategijų plėtra“ (CAMHEE) rekomendacijas Europos Sąjungos valstybėms. Koncepcijoje numatoma pateikti gaires vaikų psichikos sveikatos paslaugų optimizavimui, tuo pačiu sustiprėtų vaikų ir paauglių savižudybių prevencija.

Privalomojo sveikatos draudimo fondo lėšos vaikų iki 18 m. psichikos sveikatos priežiūrai 2011 metais (mln., Lt)

	Lėšos, mln., Lt	% vaikams
Pirminė ambulatorinė psichikos sveikatos priežiūra (vaikams iki 18 m.)	6,5	
% nuo: Pirminės ambulatorinės asmens sveikatos priežiūros paslaugų išlaidos iš viso	607,8	1,07%
Ambulatorinės specializuotos psichikos sveikatos priežiūros paslaugos vaikams iki 18 metų	8,6	
% nuo: Ambulatorinių specializuotų asmens sveikatos priežiūros paslaugų išlaidos iš viso	560,8	1,53%
Reabilitacinės psichikos sveikatos priežiūros paslaugos vaikams iki 18 metų	2,2	
% nuo: Medicininei reabilitacijai ir sanatorinio gydymo išlaidoms kompensuoti iš viso	146,2	1,48%
Stacionarinės psichikos sveikatos priežiūros paslaugos vaikams iki 18 metų	8,1	
% nuo: Stacionarinių asmens sveikatos priežiūros paslaugų išlaidos	1.409,7	0,58%
Vaikų iki 18 m. psichikos sveikatos priežiūrai iš viso	25,38	
% nuo: ASMENS SVEIKATOS PRIEŽIŪROS PASLAUGOMS (įtraukiant med. reabilitaciją) iš viso	3.093,6	0,82%

- 12. As the follow up of the Committees' 2008 concluding observations (CRC/C/OPSC/LTU/CO/1) under the Optional Protocol on sale of children, child prostitution and pornography, please inform the Committee of the measures taken to criminalize all acts and activities listed in article 3 of the Optional Protocol as well as to include a definition of child prostitution and child pornography in the Criminal Code. Please provide information whether the State party is planning to ratify the 2007 Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse and implement it to strengthen the protection of child rights.**

49-ajame Komiteto posėdyje, kuriame buvo svarstomos valstybių ataskaitos pagal Vaikų pardavimo, vaikų prostitucijos ir vaikų pornografijos Konvencijos fakultatyvaus protokolo 12 straipsnio 1 dalį, buvo pateiktos baigiamosios pastabos, kurių 22 punkte Lietuvai nurodoma,

kad Lietuvos Respublikos įstatymuose turi būti visiškai įgyvendinta Vaikų pardavimo, vaikų prostitucijos ir vaikų pornografijos Konvencijos fakultatyvaus protokolo 3 straipsnio b ir c punktai, kuriuose atitinkamai valstybėms nurodoma kriminalizuoti vaiko siūlymą, įgijimą, verbavimą, pateikimą vaikų prostitucijai (vaikų prostitucija apibūdinama kaip vaiko naudojimas seksualiniams veiksams, už tai gaunant bet koki atlygi) ir vaikų pornografijos pateikimą, platinimą, skleidimą, importavimą, eksportavimą, siūlymą, pardavimą, turėjimą (vaikų pornografija apibūdinama kaip bet kokia vaizdinė medžiaga, kurioje vaizduojami tikri arba apsimestiniai vaiko išvaizdos asmens atviri seksualiniai veiksmai, arba vaiko išvaizdos asmens lyties organų vaizdavimas pirmiausia seksualiniais tikslais). Taip pat siūloma įtraukti vaikų prostitucijos bei vaikų pornografijos sąvokas.

Konvencijos fakultatyvaus protokolo 3 straipsnio b punkte nurodyta nusikalstama veika yra kriminalizuota Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 157 straipsnio 1 dalyje, kurioje nurodoma, kad tas, kas siūlė pirkti, kitaip įgyti, pardavė, pirkė, kitaip perleido, įgijo, verbavo, gabenė arba laikė nelaisvėje vaiką žinodamas ar siekdamas, kad, neatsižvelgiant į vaiko sutikimą, jis būtų neteisėtai įvaikintas, išnaudojamas vergijos ar panašiomis į vergiją sąlygomis, prostitucijai, pornografijai, kitoms seksualinio išnaudojimo formoms, priverstiniam darbui ar paslaugoms, įskaitant elgetavimą, nusikalstamai veikai daryti arba kitiems išnaudojimo tikslams, baudžiamas laisvės atėmimu nuo trejų iki dvylikos metų. Konvencijos fakultatyvaus protokolo 3 straipsnio c punkte nurodyti veiksmai yra kriminalizuoti Baudžiamojo kodekso 309 straipsnio 2 ir 3 dalyse, kuriose atitinkamai nurodoma, kad tas, kas pagamino, įsigijo, laikė, demonstravo, reklamavo arba platino pornografinio turinio dalykus, kuriuose vaizduojamas vaikas arba asmuo pateikiamas kaip vaikas, baudžiamas bausme arba laisvės atėmimu iki dvejų metų ir tas, kas turėdamas tikslą platinti pagamino ar įsigijo arba platino didelį kiekį pornografinio turinio dalykų, kuriuose vaizduojamas mažametis vaikas, baudžiamas laisvės atėmimu iki penkerių metų. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad Teisingumo ministerija yra parengusi Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 7, 8, 60, 95, 151, 151¹, 153, 162, 307, 308, 309 straipsnių pakeitimo ir papildymo, kodekso papildymo 100¹, 100², 152¹ ir 252¹ straipsniais ir kodekso priedo papildymo įstatymo projektą (kuris įregistruotas Lietuvos Respublikos Seime, Nr. XIP-4796), kuriame siūloma keisti Baudžiamojo kodekso 309 straipsnio 2 dalį, kaip alternatyvią veiką įtraukiant pornografinio turinio dalykų, kuriuose vaizduojamas vaikas arba asmuo pateikiamas kaip vaikas, siūlymą, taip pat pasinaudojant informacinėmis ir ryšių technologijomis prieigos prie pornografinio turinio dalykų, kuriuose vaizduojamas vaikas arba asmuo pateikiamas kaip vaikas, įgijimą.

Kalbant apie vaikų prostitucijos ir vaikų pornografijos apibrėžimus Baudžiamajame kodekse, akcentuotina, kad įgyvendinant 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2011/93/ES dėl kovos su seksualine prievarta prieš vaikus, jų seksualiniu išnaudojimu ir vaikų pornografija, kuria pakeičiamas Tarybos pamatinis sprendimas 2004/68/TVR, Baudžiamajame kodekse nebuvo įvestos nei vaikų pornografijos, nei vaikų prostitucijos sąvokos. Kas yra pornografinio pobūdžio informacija, apibūdinama Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 2 straipsnio 42 dalyje, t. y. pornografinio pobūdžio informacija – informacija, kai atvirai ir detalai rodomas tikras ar suvaizdintas lytinis aktas, lytiniai organai, tuštinimasis, masturbacija arba lytiniai iškrypimai (pedofilija, sadizmas, mazochizmas, zoofilija, nekrofilija ir kt.), ir tai yra pagrindinis tokios informacijos tikslas. Tuo tarpu vaikų prostitucijos sąvoka yra įtvirtinta teismų praktikoje, pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. gegužės 8 d. nutartyje baudžiamojoje byloje Nr. 2K-227/2012 yra

išaiškinta, kad „prostitucija – tai veikla už pinigus arba kitokia turtinė nauda lytiškai santykiuojant ar kitaip tenkinant kitų asmenų lytinę aistrą“.

Lietuvos Vyriausybė 2012 m. liepos 16-17 d. pasitarimo protokolu Nr. 49 pritarė Europos Tarybos konvencijos dėl vaikų apsaugos nuo seksualinio išnaudojimo ir seksualinės prievartos konvencijos (toliau – Lansarotės konvencija) įgyvendinimo tarpinstituciniam veiksmų planui. Lietuvos Respublikos Seimas Lansarotės konvenciją ratifikavo 2012 m. lapkričio 6 d. 2013 m. balandžio 9 d. Lietuvos Respublikos nuolatinis atstovas prie Europos Tarybos oficialiai perdavė Europos Tarybos Generalinio Sekretoriaus pavaduotojai Lansarotės konvencijos ratifikavimo dokumentus. Pagal Lansarotės konvencijos 45 straipsnį, konvencija Lietuvai įsigalios pirmą mėnesio dieną, praėjus trims mėnesiams nuo jos deponavimo dienos t.y. 2013 m. rugpjūčio 1 d.

Part II

In this section the Committee invites the State party to provide a brief update (no more than three pages in length) on the information presented in its report regarding:

a) New bills or laws, and their respective regulations;

2008 m. birželio 3 d. buvo priimtas Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.65 straipsnio pakeitimo įstatymas Nr. X-1566. Šiuo įstatymu teismui suteikiama teisė smurtaujančiam sutuoktiniui besąlygiškai skirti įpareigojimą gyventi skyrium, t. y. teismas nebeturės pareigos įvertinti sutuoktinio galimybės apsigyventi skyrium nuo kito sutuoktinio. Šiuo pakeitimu siekta suteikti teismui teisę efektyviau ginti smurtą patyrusio sutuoktinio ar vaiko teises bei vykdyti smurto šeimoje prevenciją.

2012 m. birželio 30 d. buvo priimtas Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 147, 147¹, 157 ir 303 straipsnių ir priedo pakeitimo ir papildymo ir kodekso papildymo 147² straipsniu įstatymas (XI-2198). Juo pakeistas Baudžiamojo kodekso 157 straipsnis, susijęs su prekyba vaikais:

„157 straipsnis. Vaiko pirkimas arba pardavimas

1. Tas, kas siūlė pirkti, kitaip įgyti, pardavė, pirko, kitaip perleido, įgijo, verbavo, gabeno arba laikė nelaisvėje vaiką žinodamas ar siekdamas, kad, neatsižvelgiant į vaiko sutikimą, jis būtų neteisėtai įvaikintas, išnaudojamas vergijos ar panašiomis į vergiją sąlygomis, prostitucijai, pornografijai, kitoms seksualinio išnaudojimo formoms, priverstiniam darbui ar paslaugoms, įskaitant elgetavimą, nusikalstamai veikai daryti arba kitiems išnaudojimo tikslams, baudžiamas laisvės atėmimu nuo trejų iki dvylikos metų.

2. Tas, kas šio straipsnio 1 dalyje numatytą veiką padarė dviem ar daugiau vaikų arba mažamečiui, arba sukeldamas pavojų nukentėjusio asmens gyvybei, arba dalyvaudamas organizuotoje grupėje, arba žinodamas ar siekdamas, kad būtų paimtas nukentėjusio asmens organas, audinys ar ląstelės, arba būdamas valstybės tarnautojas ar viešojo administravimo funkcijas atliekantis asmuo ir vykdydamas įgaliojimus,

baudžiamas laisvės atėmimu nuo penkerių iki penkiolikos metų.

3. Nukentėjęs nuo šiame straipsnyje numatytos veikos asmuo gali būti atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės už nusikalstamą veiką, kurią jis buvo tiesiogiai priverstas padaryti dėl jam padarytos šiame straipsnyje numatytos veikos.

4. Už šio straipsnio 1 ir 2 dalyse numatytas veikas atsako ir juridinis asmuo.“

Taip pat Teisingumo ministerija yra parengusi Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 7, 8, 60, 95, 151, 151¹, 153, 162, 307, 308, 309 straipsnių pakeitimo ir papildymo, kodekso papildymo 100¹, 100², 152¹ ir 252¹ straipsniais ir kodekso priedo papildymo įstatymo projektas (registracijos Seime Nr. XIP-4796). Šiuo projektu keičiama BK 309 straipsnio 2 dalis :

„2. Tas, kas pagamino, įgijo, laikė, demonstravo, reklamavo, siūlė arba platino pornografinio turinio dalykus, kuriuose vaizduojamas vaikas arba asmuo pateikiamas kaip vaikas, arba pasinaudodamas informacinėmis ir ryšių technologijomis įgijo prieigą prie pornografinio turinio dalykų, kuriuose vaizduojamas vaikas arba asmuo pateikiamas kaip vaikas, baudžiamas bauda arba laisvės atėmimu iki trejų metų.“

b) New institutions (and their mandates) or institutional reforms;

2012 m. kovo 29 d. Seimo nutarimu Nr. XI-1954 patvirtinta Vaiko teisių apsaugos institucijų sistemos pertvarkos koncepcija, kuria siekiama efektyviau spręsti vaiko teisių apsaugos srityje iškilančias problemas. 2012 m. spalio 24 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 1290 patvirtintas šios pertvarkos koncepcijos įgyvendinimo priemonių planas (plačiau žr. atsakyme į 2-ą klausimą dėl Vaiko teisių apsaugos apgrindų įstatymo projekto).

2010-10-01 įvyko teritorinių darbo biržų reorganizacija, tačiau teritorinių darbo biržų teikiamos paslaugos ir įgyvendinamos užimtumo rėmimo priemonės nepakito. Nepakito ir registracijos teritorinėse darbo biržose tvarka - vadovaujantis Darbo rinkos stebėsenos sąlygų ir tvarkos aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2009 m. rugpjūčio 4 d. įsakymu Nr. A1-473, teritorinėse darbo biržose gali registruotis ne jaunesni nei 14 metų amžiaus asmenys. Toks reglamentavimas nustatytas vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. sausio 29 d. nutarimu Nr. 138 patvirtinta Asmenų iki aštuoniolikos metų įdarbinimo, sveikatos patikrinimo ir jų galimybių dirbti konkretų darbą nustatymo tvarka, darbo laiku, jiems draudžiamų dirbti darbų, sveikatai kenksmingų, pavojingų veiksmų sąrašu, kur numatyta, kad asmenims nuo 14 metų, gavus vieno iš tėvų ar kito vaiko atstovo pagal įstatymą, o mokslo metų laikotarpiu – taip pat ir mokyklos, kurioje vaikas mokosi, raštišką sutikimą, leidžiama dirbti lengvus darbus.

c) Recently introduced policies, programmes and action plans and their scope and financing;

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2012 m. gegužės 28 d. įsakymu Nr. V-470 „Dėl Naujagimių akių tikrinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, nuo 2012 m. liepos 1 d. atliekamas naujagimių akių tikrinimas.

Parengtas visuotinio naujagimių klausos tikrinimo tvarkos aprašas ir įstaigų, kuriose bus atliekama klausos patikra, aprūpinimo reikalinga įranga ir personalo apmokymo dirbti programa.

2012 m. gruodžio 3 d. Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymu Nr. A1-547 patvirtinta vaiko gerovės 2013-2018 m. programa. Programos tikslas - atsižvelgiant į vaiko interesus ir poreikius, sudaryti prielaidas vaikiui augti biologinėje šeimoje, plėtojant prevencinių ir kompleksinių paslaugų prieinamumą vaikui ir šeimai, o netekusiam tėvų globos vaikiui – tinakams globos (rūpybos) ar įvaikinimo sąlygas.

2012 m. lapkričio 16 d. Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymu Nr. A1-517 patvirtintos Neįgalių vaikų, likusių be tėvų globos vaikų, suaugusių neįgalių asmenų socialinės globos namų deinstucionalizacijos strateginės gairės (plačiau žr. atsakyme į 6-ą klausimą).

Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba 2012 m. pradėjo įgyvendinti Globos skatinimo šeimoje (šeimynoje) komunikacinę strategiją (toliau – Strategija), kurios tikslas – sukurti vaikų globos, kaip itin naudingo, gero darbo įvaizdį aktyviems, atsakingiems ir norintiems tai daryti visuomenės nariams, piliečiams, šeimoms.

Lietuvos darbo biržos direktoriaus 2013 m. vasario 19 d. įsakymu Nr. V-83 iki 2013 m. balandžio 1 d. teritorinėse darbo biržose bus įsteigta 10 naujų Jaunimo darbo centro skyrių. Tuo siekiant didinti užimtumo paslaugų jaunimui nuo 14 iki 25 metų amžiaus prieinamumą ir plėtrą, regionų švietimo institucijų, nevyriausybinų organizacijų ir kitų socialinių partnerių įtraukimą, padedant jaunimui sėkmingai pereiti iš švietimo sistemos į darbo rinką ir prisitaikyti prie jos pokyčių. Jaunimo darbo centrai veikia atviros informavimo zonos principu, t. y. paslaugos teikiamos nemokamai, registracija nėra privaloma.

2012 m. lapkričio 21 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybė nutarimu Nr. 1408 patvirtino Nacionalinę neįgaliųjų socialinės integracijos 2013-2019 metų programą (toliau - Programa), kuria siekiama sukurti darnią aplinką ir sąlygas veiksmingai plėtoti neįgaliųjų socialinės integracijos procesus Lietuvoje ir užtikrinti nacionalinių teisės aktų, nustatančių neįgaliųjų socialinę integraciją bei lygias galimybes, ir Jungtinių Tautų Neįgaliųjų teisių konvencijos ir jos fakultatyvaus protokolo, ratifikuoto Lietuvos Respublikos Seimo 2010 m. gegužės 27 d. įstatymu Nr. XI-854 nuostatų įgyvendinimą. Programai įgyvendinti bus rengiami 3 socialinės apsaugos ir darbo ministro tvirtinami priemonių planai (2013–2015 metų, 2016–2018 metų ir 2019 metų).

Preliminarus lėšų poreikis Programos įgyvendinimo priemonių planui 2013-2015 m.

2013 m.	2014 m.	2015 m.
54624,5	50912,1	40007
VB –28471, ES* – 26153,5	VB – 32713, ES* – 18199,1	VB – 33407, ES** – 6600

VB – Valstybės biudžeto lėšos.

ES* – 2007–2013 metų Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšos.

ES** – 2014–2020 metų Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšos.

d) Recent ratifications of human rights instruments.

Siekiant ratifikuoti Tarptautinę konvenciją dėl asmenų apsaugos nuo priverstinio dingimo, pasirašytą 2007 m. vasario 6 d. Paryžiuje (Prancūzija), Teisingumo ministerija parengė Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl tarptautinės konvencijos dėl asmenų apsaugos nuo priverstinio dingimo ratifikavimo“ projektą. Šis projektas registruotas Seime 2012 m. gruodžio 18 d., registracijos Nr. XIIP-152.

2010 m. gegužės 27 d. Lietuvos Respublikos Seimas priėmė įstatymą Nr. XI-854 dėl Jungtinių Tautų Neįgaliųjų teisių konvencijos ir jos Fakultatyvaus protokolo, kuriuo ratifikavo 2006 m. gruodžio 13 d. Niujorke priimtus Jungtinių Tautų Neįgaliųjų teisių konvenciją ir jos Fakultatyvų protokolą (toliau – Konvencija). Siekiant tinkamai įgyvendinti Konvencijos nuostatas, 2010 m. gruodžio 8 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybė priėmė nutarimą Nr. 1739 „Dėl Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijos ir jos Fakultatyvaus protokolo įgyvendinimo“, kuriame numatytas Konvencijos įgyvendinimo institucinis mechanizmas, atsižvelgiant į Konvencijos 33 straipsnio nuostatas. Minėtu Vyriausybės nutarimu koordinuojančios institucijos funkcijos Lietuvoje priskirtos Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai. Neįgaliųjų reikalų tarybai prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos

pavesta vykdyti Konvencijos įgyvendinimo stebėseną ir teikti socialinės apsaugos ir darbo ministruui pasiūlymus dėl Konvencijos įgyvendinimo.

Lietuvos Respublikos Seimas 2012 m. lapkričio 6 d. ratifikavo Europos Tarybos konvenciją dėl vaikų apsaugos nuo seksualinio išnaudojimo ir seksualinės prievartos. Instiucija, atsakinga už Konvencijos 37 straipsnio 1 dalies nuostatų įgyvendinimą, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu paskirtas Informatikos ir ryšių departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos.

Part III

Data, statistical and other information, if available

- 1. Please provide data for the last three years on the budgets allocated for children at the national, provincial and municipal levels (in absolute terms and as a percentage of the national budget and of gross domestic product) in the fields of education, health, social services and child protection.**

Lėšos vaiko teisių apsaugos funkcijai vykdyti savivaldybėse skiriamos specialistų darbo vietai išlaikyti, transporto išlaidoms, komandiruočiams, ryšių išlaidoms, kvalifikacijai kelti.

Vaiko teisių apsaugos funkcijai savivaldybėse vykdyti (t.y. savivaldybių vaiko teisių apsaugos skyrių veiklos užtikrinimui) buvo skirta:

2008 metais – 15,8 mln. Lt

2009 metais – 13,8 mln. Lt

2010 metais – 12,6 mln. Lt

2011 metais ir 2012 metais – 13,2 mln. Lt

Duomenys apie nacionalinį švietimo biudžetą: 2010 m. – 6560,6 mln. Lt, BVP- 6,85 proc.; 2011 m. – 6151,9 mln. Lt, BVP- 5,85 proc.; 2012 m. – 5929,7 mln. Lt, BVP- 5,28 proc.; 2013 m. – 5863,5 mln. Lt, BVP- 4,91 proc.

**Privalomojo sveikatos draudimo fondo (toliau – PSDF) lėšos vaikų sveikatos priežiūrai
2010-2012 m. (mln., Lt)**

	2010 m.			2011 m.			2012 m.		
	Vaikams	Iš viso	% vaikams	Vaikams	Iš viso	% vaikams	Vaikams	Iš viso	% vaikams
Asmens sveikatos priežiūros paslaugoms (įtraukiant med.reabilitaciją, vaikų krūminių dantų silantavimo, sveikatos priežiūrai mokyklose finansuoti, organų transplantacijos programas)	495,8	2.957,2	17%	522,5	3.149,8	17%	484,5	3.082,0	16%
Centralizuotai perkamiems vaistams ir medicinos pagalbos priemonėms, ortopedijos technikos priemonėms	12,1	180,4	7%	11,6	241,8	5%	10,1	163,5	6%
Vaikų ir jaunimo iki 18 metų PSDF biudžeto išlaidos kompensuojamiesiems vaistams ir medicinos pagalbos priemonėms	n.d.	n.d.	n.d.	34,6	621,2	6%	40,0	660,6	6%
Bendras % nuo šių PSDF eilučių:	507,9	3.137,6	16%	568,8	4.012,8	14%	534,6	3.906,1	14%
% nuo viso PSDF biudžeto:	507,9	4.075,0	12%	568,8	4.319,3	13%	534,6	4.220,4	13%

n.d. – nėra duomenų

2. Please provide, if available, statistical data for the last three years on children living in alternative care disaggregated by sex, age, geographic location and socioeconomic background.

Vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos duomenimis, nors vaikų, netekusių tėvų globos, dalis visų šalyje gyvenančių vaikų beveik nekito ir tai sudarė apie 2 procentus visų vaikų, bendras globojamų vaikų skaičius kasmet mažėjo. Viena pagrindinių to priežasčių – mažėjantis vaikų skaičius šalyje.

2010 m. – tėvų globos netekę buvo 11130 vaikų (5635 berniukai, 5495 mergaitės); 6269 vaikams globa nustatyta mieste, 4861 kaime. Per 2010 m. tėvų globos neteko 2145 vaikai.

Pagal amžių: vaikai 0-3 m.	859
4-6 m.	1.033
7-9 m.	1.732
10-14 m.	4.264
15-17 m.	3.242

2011 m. – tėvų globos netekę buvo 10813 vaikai (5510 berniukai, 5303 mergaitės). Iš jų 6135 vaikams globa nustatyta mieste, 4678 kaime. Per 2011 m. tėvų globos neteko 2305 vaikai.

Pagal amžių: vaikai 0-3 m.	883
4-6 m.	921
7-9 m.	1.584
10-14 m.	4.282
15-17 m.	3.143

2012 m. – tėvų globos netekę buvo 10542 vaikai (5394 berniukai, 5148 mergaitės). 6055 vaikams globa nustatyta mieste, 4493 kaime. Per 2012 m. tėvų globos neteko 2055 vaikai.

Pagal amžių: vaikai 0-3 m.	881
4-6 m.	850
7-9 m.	1502
10-14 m.	4152
15-17 m.	3157

Pagrindinė priežastis dėl ko vaikams yra nustatoma globa yra tai, kad tėvai arba turimas vienintelis iš tėvų nesirūpina, nesidomi vaiku, jo neprižiūri, netinkamai auklėja, naudoja fizinį ar psichinį smurtą, ir dėl to kyla pavojus vaiko fiziniam, protiniam, dvasiniam, doroviniam vystymuisi bei saugumui, ir kuris įstatymų nustatyta tvarka paimtas iš šeimos (kol teismo tvarka vaikas bus atskirtas nuo tėvų). Daugiau nei pusė tėvų, nuo kurių atskirti vaikai, gyvena kaime.

Kaip minėta, globojamų vaikų skaičius kasmet mažėja: 2010 m. šeimoje buvo globojami 6654 vaikai (3140 berniukai, 3514 mergaitės), 2011 m. – 6329 vaikai (3002 berniukai, 3327 mergaitės), 2012 m. – 6105 vaikai (2923 berniukai, 3182 mergaitės); 2010 m. vaikų globos

institucijose buvo globojami 4173 vaikai (2338 berniukai, 1835 mergaitės), 2011 m. – 4119 (2312 berniukai, 1807 mergaitės); 2012 m. – 4030 vaikai (2255 berniukai, 1775 mergaitės). Tuo tarpu išaugo vaikų globojamų šeimynose skaičius: 2010 m. šeimynose buvo globojami 303 vaikai (157 berniukai, 146 mergaitės), 2011 m. – 365 (196 berniukai, 169 mergaitės), 2012 m. – 407 vaikai (216 berniukų, 191 mergaičių). Šiuo metu Lietuvoje veikia 48 šeimynos.

3. Please specify the number of children with disabilities, up to the age of 18, disaggregates by age, sex, geographic location, socioeconomic background and type of disability covering the last three years:

Statistinė informacija apie neįgalius vaikus iki 18 metų amžiaus pagal neįgalumo lygį ir gyvenamąją vietovę 2010-2012 metais:

Neįgalūs vaikai pagal neįgalumo lygį	2010			2011			2012		
	Miestai	Rajonai	Viso	Miestai	Rajonai	Viso	Miestai	Rajonai	Viso
Sunkus neįgalumas	1089	1453	2542	1085	1396	2481	1065	1394	2459
Vidutinis	2255	3433	5688	2260	3307	5567	2328	3340	5668
Lengvas	2555	4550	7105	2694	4512	7206	2728	4471	7199
Vaikas invalidas, kuriams nenustatytas neįgalumo lygis	215	187	402	163	140	303	117	101	218
Viso:	6114	9623	15737	6202	9355	15557	6238	9306	15544

a) Living with their families;

Šeimose gyvenančių vaikų su negalia, gavusių socialines paslaugas namuose, skaičius:

2010 m. Vaikai su negalia iki 7 metų amžiaus: berniukai – 12, mergaitės – 8.
7–17 metų amžiaus vaikai su negalia: berniukai - 81, mergaitės – 102.

2011 m. Vaikai su negalia iki 7 metų amžiaus: berniukai – 22, mergaitės – 15 .
7–17 metų amžiaus vaikai su negalia: berniukai – 84, mergaitės – 46.

2012 m. Vaikai su negalia iki 7 metų amžiaus: berniukai – 5, mergaitės – 15.
7–17 metų amžiaus vaikai su negalia: berniukai – 65, mergaitės – 58.

b) Living in institutions;

Iš viso vaikų globos įstaigose gyvenančių vaikų su negalia skaičius: 2010 m. duomenų nėra, 2011 m. – 606, 2012 m. – 686 vaikai.

Vaikų globos įstaigose vaikams su negalia 2010 m. augo 8, 2011 m. - 7, 2012 m. – 4 vaikai.

c) Placed in foster care;

Duomenys apie vaikus su negalia, kuriems nustatyta laikinoji globa, yra nežinomi.

d) Attending regular schools;

Specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių skaičius: bendrojo ugdymo mokyklų bendrosiose klasėse 2010 m. - 42608, 2011 m. - 41924, 2012 m. - 35386;

Bendrojo ugdymo mokyklų specialiosiose klasėse 2010 m. - 894, 2011 m. - 872, 2012 m. - 895.

e) Attending special schools; and

Specialiosiose mokyklose besimokančių mokinių skaičius: 2010 m. - 4106, 2011 m. - 3942, 2012 m. - 3768.

f) Not attending school.

Nesimokančių dėl neįgalumo 2012-10-01 d. duomenimis buvo: 7-15 metų – 18 vaikų (5 mergaitės, 13 berniukų), 16 metų – 11 vaikų (4 mergaitės, 7 berniukai), 17 metų – 22 vaikai (9 mergaitės, 13 berniukų).

4. Please provide, if available, statistical data covering the last three years on:

(a) The number of children who have been victims of ill-treatment and abuse as well as number of complaints investigations and prosecutions carried out in this regard;

(b) The number of children who have been victims of sexual abuse and exploitation, including victims of trafficking, as well as number of complaints, investigations and prosecutions carried out in this regard; and

Nusikalstamų veikų žinybinio registro duomenimis, teikiame informaciją apie vaikus, kurie nukentėjo nuo smurto, nepriežiūros, seksualinio išnaudojimo.

		2010 m.	2011 m.	2012 m.
1.	Iš viso nukentėjo vaikų nuo įvairių nusikalstamų veikų:	3019	3234	3153
1.1.	Nuo savo tėvų	360	686	815

1.2.	Nuo patėvių ar įtėvių	68	81	163
1.3.	Nuo globėjų (rūpintojų)	10	13	12
1.4.	Nuo pedagogų	12	13	10
1.5.	Nuo nepažįstamų asmenų	815	688	615
2.	Nukentėjusieji patyrė:			
2.1.	nepriežiūrą	12	35	14
2.2.	fizinį smurtą	1118	1138	1442
2.3.	psichologinę prievartą	117	139	110
2.4.	seksualinę prievartą	135	135	164
3.	Nukentėjusių vaikų skaičiai pagal atskiras nusikalstamų veikų rūšis:			
3.1.	Nužudymas (Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – BK) 129 str.)	12	12	12
3.2.	Sunkus sveikatos sutrikdymas (BK 135–136 str.)	10	5	3
3.3.	Fizinio skausmo sukėlimas ar nežymus sveikatos sutrikdymas (BK 140 str.)	471	600	984
3.4.	Neteisėtas laisvės atėmimas (BK 146 str.)	18	5	15
3.5.	Vaiko pagrobimas ar sukeitimas (BK 156 str.)	5 (nusikaltimų padarymu įtariami 6 asmenys, iš jų 5 – tik pagrobimu)	2 (6 įtariamieji, iš jų 4 – tik pagrobimu)	4 (1 įtariamasis dėl pagrobimo)
3.6.	Vaiko pirkimas ar pardavimas (BK 157 str.)	1 (8 įtariamieji)	2 (9 įtariamieji)	5 (6 įtariamieji)
3.7.	Piktnaudžiavimas tėvų, globėjo ar rūpintojo teisėmis ar pareigomis (BK 163 str.)	16 (10 įtariamųjų)	15 (9 įtariamieji)	10 (18 įtariamųjų)
3.8.	Vengimas išlaikyti vaikus (BK 164 str.)	282 (222 įtariamieji)	567 (406 įtariamieji)	405 (469 įtariamieji)
4.	Vaikų, nukentėjusių nuo seksualinio pobūdžio nusikaltimų, skaičiai:			
4.1.	Išžaginimas (BK 149 str.)	64	56	67
4.2.	Seksualinis prievartavimas (BK 150 str.)	61	44	67
4.3.	Privertimas lytiškai santykiuoti	5	2	8

	(BK 151 str.)			
4.4.	Mažamečio asmens tvirkinimas (BK 153 str.)	55 (29 įtariamieji)	87 (46 įtariamieji)	45 (30 įtariamųjų)
4.5.	Vaiko išnaudojimas pornografijai (BK 162 str.)	1 (3 įtariamieji)	4 (2 įtariamieji)	2 (2 įtariamieji)
4.6.	Įtraukimas į prostituciją (BK 308 str.)	–	1	3

Pagal Nacionalinės teismų administracijos Baudžiamųjų bylų nagrinėjimo ataskaitos duomenis, teikiame informaciją apie tyrimų ir baudžiamųjų persekiojimų skaičių, kuriose nukentėjo vaikai.

Bylų, kuriose pareikšti kaltinimai pagal atitinkamas kategorijas, skaičius 2010 m.

Bylos kategorija	Nebaigtų bylų likutis ataskaitinio laikotarpio pradžioje	Gauta bylų	Baigta bylų	Nebaigtų bylų likutis ataskaitinio laikotarpio pabaigoje
------------------	--	------------	-------------	--

Mažamečio nužudymas (BK 129 str. 2 d. 1 p.)	2	4	1	5
Sunkus mažamečio sveikatos sutrikdymas (BK 135 str. 2 d. 1 p.)	3	3	5	1
Nesunkus mažamečio sveikatos sutrikdymas (BK 138 str. 2 d. 1 p.);	8	15	12	11
Lytinės aistros tenkinimas pažeidžiant nepilnamečio asmens seksualinio laisvę ir (ar) neliečiamumą (BK 151-1 str.)	1	4	4	1
Mažamečio asmens tvirkinimas (BK 153 str.)	15	32	24	23
Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai vaikui ir šeimai (BK XXIII skyrius)	60	301	260	101
Vaiko pagrobimas arba vaikų sukeitimas (BK 156 str.)	1	7	7	1
Vaiko pirkimas arba pardavimas (BK 157)	1	2	1	2
Vaiko palikimas (BK 158 str.)	0	0	0	0
Vaiko įtraukimas į nusikalstamą veiką (BK 159 str.)	30	69	72	27
Vaiko įtraukimas vartoti vaistus ar kitas apkvaišinančias priemones (BK 160 str.)	1	1	1	1
Vaiko įtraukimas girtauti (BK 161 str.)	4	11	7	8
Vaiko išnaudojimas pornografijai (BK 162 str.)	3	5	2	6
Piktnaudžiavimas tėvų, globėjo ar rūpintojo arba kitų teisėtų vaiko atstovų teisėmis ar pareigomis (BK 163 str.)	3	6	7	2
Vengimas išlaikyti vaiką (BK 164 str.)	19	196	162	53

Bylų, kuriose pareikšti kaltinimai pagal atitinkamas kategorijas, skaičius 2011 m.

Bylos kategorija	Nebaigtų bylų likutis ataskaitinio laikotarpio pradžioje	Gauta bylų	Baigta bylų	Nebaigtų bylų likutis ataskaitinio laikotarpio pabaigoje
------------------	--	------------	-------------	--

Mažamečio nužudymas (BK 129 str. 2 d. 1p.)	5	2	3	4
Sunkus mažamečio sveikatos sutrikdymas (BK 135 str. 2 d. 1 p.)	1	5	5	1
Nesunkus mažamečio sveikatos sutrikdymas (BK 138 str. 2 d. 1 p.);	11	15	20	6
Lytinės aistros tenkinimas pažeidžiant nepilnamečio asmens seksualinio laisvę ir (ar) neliečiamumą (BK 151-1 str.)	1	15	11	5
Mažamečio asmens tvirkkinimas (BK 153 str.)	25	48	49	24
Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai vaikui ir šeimai (BK XXIII skyrius)	108	515	465	158
Vaiko pagrobimas arba vaikų sukeitimas (BK 156 str.)	1	3	3	1
Vaiko pirkimas arba pardavimas (BK 157)	2	5	3	4
Vaiko palikimas (BK 158 str.)	0	1	1	0
Vaiko įtraukimas į nusikalstamą veiką (BK 159 str.)	33	77	73	37
Vaiko įtraukimas vartoti vaistus ar kitas apkvaišinančias priemones (BK 160 str.)	1	1	1	1
Vaiko įtraukimas girtauti (BK 161 str.)	8	14	18	4
Vaiko išnaudojimas pornografijai (BK 162 str.)	6	3	5	4
Piktnaudžiavimas tėvų, globėjo ar rūpintojo arba kitų teisėtų vaiko atstovų teisėmis ar pareigomis (BK 163 str.)	2	11	8	5
Vengimas išlaikyti vaiką (BK 164 str.)	54	399	353	100

Bylų, kuriose pareikšti kaltinimai pagal atitinkamas kategorijas, skaičius 2012 m.

Bylos kategorija	Neišnagrinėtų bylų likutis ataskaitinio laikotarpio pradžioje	Gauta bylų	Išnagrinėta bylų	Neišnagrinėtų bylų likutis ataskaitinio laikotarpio pabaigoje
------------------	---	------------	------------------	---

Mažamečio nužudymas (BK 129 str. 2 d. 1p.)	4	4	3	5
Sunkus mažamečio sveikatos sutrikdymas (BK 135 str. 2 d. 1 p.)	1	3	3	1
Nesunkus mažamečio sveikatos sutrikdymas (BK 138 str. 2 d. 1 p.);	6	9	13	2
Lytinės aistros tenkinimas pažeidžiant nepilnamečio asmens seksualinio laisvę ir (ar) neliečiamumą (BK 151-1 str.)	5	15	18	2
Mažamečio asmens tvirkinimas (BK 153 str.)	26	29	39	16
Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai vaikui ir šeimai (BK XXIII skyrius)	159	539	592	106
Vaiko pagrobimas arba vaikų sukeitimas (BK 156 str.)	1	2	2	1
Vaiko pirkimas arba pardavimas (BK 157)	4	3	1	6
Vaiko palikimas (BK 158 str.)	0	1	1	0
Vaiko įtraukimas į nusikalstamą veiką (BK 159 str.)	38	53	68	23
Vaiko įtraukimas vartoti vaistus ar kitas apkvaišinančias priemones (BK 160 str.)	1	0	0	1
Vaiko įtraukimas girtauti (BK 161 str.)	4	14	13	5
Vaiko išnaudojimas pornografijai (BK 162 str.)	4	3	6	1
Piktnaudžiavimas tėvų, globėjo ar rūpintojo arba kitų teisėtų vaiko atstovų teisėmis ar pareigomis (BK 163 str.)	5	13	10	8
Vengimas išlaikyti vaiką (BK 164 str.)	100	450	490	60

(c) The number of working children disaggregated by age, sex, geographic location and socioeconomic background.

Lietuvoje matuojamas 15-24 m. amžiaus grupės užimtumas. Ar dirba 15-18 m. vaikai atskirai nėra matuojama, nes ši grupė yra per maža ir duomenys būtų nereprezentatyvūs. Jaunesni nei 15 m. vaikai nėra apklausiami, ar jie dirba.

Neoficialiais duomenimis, 2011 m. dirbančių 15-18 m. amžiaus vaikų buvo 8 000, o 2012 m. 1 000 vaikų.

In addition, the State party may list areas, affecting children that it considers to be of priority with regard to the implementation of the Convention.

Šiuo metu Vaiko teisių apsaugos institucijų pertvarkos koncepcijos įgyvendinimo priemonių plano ir Neįgalių vaikų, likusių be tėvų globos vaikų, suaugusių neįgalių asmenų socialinės globos namų deinstitutionalizacijos strateginių gairių įgyvendinimas yra laikomos prioritetinėmis sritimis, įgyvendinant konvenciją.